

UNIWERSYTET EKONOMICZNY W KRAKOWIE

KRAKOWSKA SZKOŁA BIZNESU

STUDIA PODYPLOMOWE

MECHANIZMY FUNKCJONOWANIA STREFY EURO

Przemysław Sala

**Nadzór bankowy w Unii Europejskiej – zmiany
i podjęte działania po kryzysie finansowym**

**Praca pisana pod kierunkiem
dr Katarzyny Stabryły-Chudzio**

Kraków 2016

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział 1 Organizacja nadzoru bankowego w Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansowego	5
Rozdział 2 Unia bankowa – założenia i proces tworzenia.....	14
Rozdział 3 Działania nadzorców bankowych w strefie euro i w krajach objętych derogacją podjęte w związku z tworzeniem unii bankowej	23
3.1 Uwagi wprowadzające	23
3.1. Przegląd jakości aktywów (<i>Asset Quality Review</i> – AQR).....	25
3.2. Testy warunków skrajnych (<i>stress test</i>)	30
Zakończenie	39
Literatura.....	41
Spis tabel.....	44
Spis rysunków	44
Spis wykresów	44

Wstęp

W odpowiedzi na globalny kryzys finansowy, dużą podatność europejskiego systemu bankowego na szoki oraz trudności w przewyciężeniu zjawisk kryzysowych, podjęte zostały działania mające na celu zwiększenie koordynacji działań instytucji nadzorujących banki w Europie. W warunkach kryzysu finansowego instytucje nadzorcze w wielu krajach nie potrafiły dostrzec zwiększonego ryzyka, zaś po jego zmaterializowaniu często działały niewłaściwie, czego skutkiem były upadłości instytucji finansowych i rozprzestrzenianie się kryzysu. Powstałe po kryzysie unijne urzędy nadzoru miały wspierać krajowe instytucje nadzorcze głównie poprzez koordynację i ujednoczenie działań nadzorczych oraz wyodrębnienie europejskiego nadzoru makroostrożnościowego i mikroostrożnościowego. Według decydentów unijnych podjęte działania nie były wystarczające, dlatego postanowiono wzmocnić stabilność i integrację strefy euro w 2012 r., kiedy powstała koncepcja Docelowej Unii Gospodarczej i Walutowej. Jednym z jej elementów były zintegrowane ramy finansowe określane unią bankową, której stworzenie miało na celu poprawić efektywność działań nadzorczych oraz zwiększenie stabilności finansowej.

Jednym z trzech elementów unii bankowej jest jednolity mechanizm nadzoru określany jako *Single Supervisory Mechanism* (SSM), który powstał przy założeniu przeniesienia uprawnień z poziomu krajowego na europejski oraz wzmocnienie nadzoru bankowego nad europejskimi instytucjami kredytowymi. Jednak uprawnienia nadzorcze nie zostały powiązane jednocześnie z odpowiedzialnością za podejmowane działania, ponieważ w dalszym ciągu główna odpowiedzialność finansowa za skutki niewłaściwych działań nadzoru bankowego spoczywa na krajowych systemach gwarantowania depozytów oraz tworzonych krajowych mechanizmach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków. Na obecnym etapie funkcjonowania trudne jest zweryfikowanie i dokonanie jednoznacznej oceny działalności jednolitego mechanizmu nadzoru, jednak jego powstanie oraz działania podjęte przez Europejski Bank Centralny (EBC) oraz Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) przyczyniły się do zwiększonej aktywności urzędów nadzoru bankowego w całej Europie.

Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie struktury instytucjonalnej nadzoru bankowego w Unii Europejskiej oraz podjętych działań mających na celu dostosowanie się do transnarodowej działalności prowadzonej przez Banki. W rozdziale pierwszym

została przedstawiona organizacja nadzoru bankowego w Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansowego.

Drugi rozdział zawiera charakterystykę każdego z filarów unii bankowej, tj. jednolitego mechanizmu nadzorczego, wspólnego systemu restrukturyzacji i kontrolowanej likwidacji banków oraz systemu gwarantowania depozytów. W tej części opracowania przedstawiono założenia i proces tworzenia każdego z wymienionych elementów unii bankowej.

Pochodnymi decyzji o powstaniu jednolitego nadzoru bankowego w strefie euro były działania nadzorców bankowych oraz ich rezultaty, którym poświęcono trzeci rozdział niniejszej pracy. Koordynowane przez EBC i EBA przeglądy jakości aktywów (AQR) i *stress testy* stanowiące kompleksową ocenę sektora bankowego w UE miały na celu przywrócić zaufanie do sektora bankowego w UE po kryzysie finansowym 2007-2011 poprzez pokazanie prawdziwej kondycji finansowej banków, a także do nadzoru bankowego dzięki zastosowaniu jednolitego podejścia nadzorców europejskich w ocenie portfeli kredytowych banków.

Rozdział 1 Organizacja nadzoru bankowego w Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansowego

Jedną z wielu przyczyn ostatniego kryzysu finansowego 2007-2011 był niedostateczny nadzór nad instytucjami finansowymi, w tym w szczególności nad bankami. W odpowiedzi na to dokonano wielu zmian w regulacjach ostrożnościowych, jak i w organizacji samego nadzoru finansowego. Dla przedstawienia kształtu struktury instytucjonalnej europejskiego nadzoru bankowego należy najpierw wyjaśnić, czym jest nadzór bankowy i jakie są jego cele.

W „Leksykonie bankowym” jako cel nadzoru bankowego określono „zapewnienie bezpieczeństwa depozytom bankowym oraz zgodności działalności bankowej z prawem bankowym. Czynności nadzoru bankowego polegają też na opracowaniu norm ostrożnościowych ograniczających ryzyko bankowe oraz kontrolowaniu ich przestrzegania przez poszczególne banki. Nadzór bankowy współdziała w licencjonowaniu banków i kontroluje zmiany własności ich akcji, aby zapobiegać przenikaniu do banków niepożądanych kapitałów i osób” (Krzyżkiewicz, Jaworski, Puławski, 1998, s. 349).

W otoczeniu międzynarodowym znane jest pojęcie tzw. efektywnego nadzoru, które zostało przedstawione przez Komitet Bazylejski¹ w 1997 r. w opracowaniu „Podstawowe zasady efektywnego nadzoru bankowego”, zgodnie z którym „efektywny system nadzoru bankowego ma wyraźny zakres obowiązków i celów w stosunku do każdej agencji zajmującej się nadzorem nad bankami. Każda taka agencja powinna mieć niezależność operacyjną oraz adekwatne środki. Odpowiednie ramy prawne dla nadzoru bankowego są również niezbędne, w tym przepisy dotyczące licencjonowania instytucji bankowych i ich ciągłego nadzorowania, uprawnienia pozwalające na kontrolę przestrzegania prawa, a także spraw związanych z bezpieczeństwem i solidnym charakterem działalności oraz ochrona prawna nadzorców. Należy również wprowadzić rozwiązania odnośnie do wymiany informacji między nadzorcami oraz ochrony poufnego charakteru takich informacji” (*Podstawowe zasady...*, 1997). Komitet Bazylejski wskazał zatem na istotę określenia celu i nadzoru bankowego, a także na atrybuty

¹ Powstał w 1974 r. przy siedzibie Banku Rozrachunków Międzynarodowych (ang. *BIS*) w Bazylei z inicjatywy prezesów banków centralnych państw G-10. Jego głównym celem i zadaniem do dnia dzisiejszego jest opracowywanie międzynarodowych standardów nadzoru dotyczących działalności banków.

w formie niezależności w stosunku do swoich działań, odpowiednich środków do realizacji celów, a także jasno określonych praw i obowiązków w formie przepisów prawa.

W literaturze przedmiotu pojęcie nadzoru bankowego bardzo często jest zamiennie stosowane z pojęciem nadzoru finansowego ze względu na to, że sektor bankowy jest częścią rynku finansowego składającego się z wielu innych segmentów. W związku z tym często nie można jednoznacznie rozgraniczyć nadzoru bankowego oraz nadzoru finansowego – takie podejście będzie stosowane również w niniejszej pracy. Ale to właśnie sektor bankowy oraz nadzór nad nim ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa i właściwego funkcjonowania całego systemu finansowego. Kryzysy finansowe występujące w gospodarce światowej były związane głównie z funkcjonowaniem banków, a w mniejszym stopniu z działalnością zakładów ubezpieczeń lub firm inwestycyjnych. Potwierdza to również fakt powstania nadzoru nad bankami w latach 30. XX wieku jako rezultat negatywnych zjawisk leżących u podstaw Wielkiego Kryzysu (Węclawski, 2012 s. 139).

Za podstawowy cel nadzoru finansowego uznaje się zapewnienie stabilności systemu finansowego. Jednakże pojęcie to nie jest jednoznaczne i można spotkać się z różnym rozumieniem stabilności finansowej w ramach działania różnych instytucji. Narodowy Bank Polski jako stabilność finansową określa stan, w którym system finansowy pełni swoje funkcje w sposób ciągły i efektywny, nawet w przypadku wystąpienia nieoczekiwanych i niekorzystnych zaburzeń o znacznej skali².

Z kolei Europejski Bank Centralny pod pojęciem stabilności finansowej rozumie sytuację, w której system finansowy, w skład którego wchodzi: pośrednicy finansowi, rynki finansowe i infrastruktura finansowa, jest zdolny przetrwać szok i w ten sposób zmniejszyć prawdopodobieństwo pojawiania się zakłóceń w procesie pośrednictwa finansowego, które byłoby wystarczająco poważne, aby w sposób znaczący zaszkodzić przebiegowi procesu alokacji oszczędności w inwestycje³.

Na świecie występują różne modele nadzoru nad rynkiem finansowym. Historycznie nadzór nad systemem finansowym sprawowany był sektorowo, a banki centralne wykonywały tradycyjnie nadzór nad systemem bankowym. Sytuacja zaczęła ulegać zmianie szczególnie od drugiej połowy lat 80., kiedy to pojawiły się pierwsze

² Narodowy Bank Polski, <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/stabilnosc.html>; data dostępu: marzec 2016 r.

³ Europejski Bank Centralny, <https://www.ecb.europa.eu/pub/fsr/html/index.en.html>; data dostępu: marzec 2016 r.

próby utworzenia instytucji nadzoru zintegrowanego (jednoinstytucjonalnego) w krajach skandynawskich (Norwegia w 1986 r. i Dania w 1988 r.), obejmujących nadzór nad wszystkimi segmentami rynku finansowego. W okresie bezpośrednio poprzedzającym kryzys finansowy, instytucjonalna struktura nadzoru nad rynkiem finansowym w UE była zróżnicowana w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej (tabela 1).

Tabela 1. Organizacja nadzoru finansowego w krajach UE w 2008 r.

Model nadzoru	Kraje UE
Nadzór zintegrowany	Austria, Belgia, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Holandia, Irlandia, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Słowacja, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania
Nadzór sektorowy	Francja, Grecja, Hiszpania, Litwa, Portugalia, Rumunia, Słowenia
Nadzór częściowo zintegrowany	Bułgaria, Luksemburg, Włochy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Narodowy Bank Polski, *Instytucjonalna organizacja nadzoru finansowego w krajach Unii Europejskiej*, 2009, s. 7.

Nadzór zintegrowany występował wówczas w szesnastu państwach obecnej UE. W przypadku Polski od 2008 r. instytucją nadzoru w ramach modelu zintegrowanego jest Komisja Nadzoru Finansowego (KNF). Przykładem zmiany modelu nadzorczego jest Wielka Brytania, która w 1997 r. powierzyła funkcję całościowego nadzoru nad rynkiem finansowym Urzędowi Nadzoru Finansowego (*The Financial Services Authority – FSA*), tym samym pozbawiając ich Bank Anglii. W 2002 r. pojawił się model integracji określany jako „holenderski”, ponieważ w Holandii dokonano integracji nadzoru ostrożnościowego nad wszystkimi instytucjami finansowymi w strukturach banku centralnego. Podyktowane to było m.in. motywem uzyskania korzyści z prowadzenia polityki pieniężnej i sprawowania nadzoru bankowego „pod jednym dachem”. W kolejnych latach na integrację nadzoru w strukturach banku centralnego zdecydowały się m.in. Irlandia (2003), Słowacja (2006) i Czechy (2006) (Narodowy Bank Polski, *Instytucjonalna organizacja nadzoru finansowego w krajach Unii Europejskiej*, 2009 s. 11).

Model nadzoru sektorowego występował w dziewięciu krajach UE. W tym przypadku każdy sektor rynku finansowego (bankowy, ubezpieczeniowy, jak również

rynek kapitałowy) był nadzorowany przez odrębną, wyspecjalizowaną instytucję nadzorczą. Takie rozwiązanie miało miejsce w Polsce do 2008 r.

Dodatkowo wyróżniono trzeci model nadzoru finansowego – częściowo zintegrowany, w którym rynek finansowy był nadzorowany przez dwie instytucje. W 2008 r. był on stosowany w trzech krajach UE, tj. w Bułgarii, Luksemburgu oraz we Włoszech. W Bułgarii miał miejsce oddzielny nadzór nad rynkiem bankowym a zintegrowanymi kapitałowym i ubezpieczeniowym, w Luksemburgu połączono nadzór bankowy z kapitałowym nie uwzględniając rynku ubezpieczeniowego, z kolei w przypadku Włoch bank centralny sprawował nadzór nad bankami oraz firmami rynku kapitałowego (Narodowy Bank Polski, *Instytucjonalna organizacja nadzoru finansowego w krajach Unii Europejskiej*, 2009 s. 7). Częściowo zintegrowany model występuje również obecnie w Chorwacji, która przystąpiła do Unii Europejskiej 1 lipca 2013 r., gdzie bank centralny sprawuje nadzór nad rynkiem bankowym, a pozostałe rynki finansowe są nadzorowane w sposób zintegrowany⁴.

Nadzór nad systemem finansowym w Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansowego początkowo znajdował się w kompetencjach krajowych organów, które tylko w niewielkim stopniu współpracowały z sobą na poziomie ponadnarodowym. Współpraca ta funkcjonowała w ramach komitetów nadzorczych (komitetów ekspertów) III poziomu procedury Lamfalussy'ego⁵: Komitetu Europejskich Nadzorców Bankowych (CEBS), Komitetu Europejskich Nadzorców Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (CEIOPS) oraz Komitetu Europejskich Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych (CESR), których głównym zadaniem była wymiana informacji nadzorczej, ustanawianie wytycznych i ujednolicanie praktyk nadzorczych oraz koordynacja wdrażania przepisów w zakresie rynku usług finansowych UE. Mimo określenia kompetencji komitetów eksperckich jako nadzorczych w ramach czwartego poziomu procedury Lamfalussy'ego i określenia IV - poziomowego tworu mianem struktury nadzorczej, nie posiadała ona instrumentów pozwalających bezpośrednio interweniować na rynku finansowym UE.

⁴ Chorwacka Agencja Nadzoru Usług Finansowych, <http://www.hanfa.hr/about-us.html>, data dostępu: marzec 2016 r.

⁵ Dnia 11.05.1999 r. Komisja Europejska przyjęła plan działania w zakresie usług finansowych, na podstawie którego w 2000 r. Rada ds. Gospodarczych i Finansowych UE powołała na stanowisko przewodniczącego Komitetu Mędrców A. Lamfalussy'ego. Pod jego przewodnictwem wypracowano w UE program unormowania europejskiego rynku papierów wartościowych. W pierwszym etapie procedura została zaakceptowana w odniesieniu do papierów wartościowych, a następnie banków, ubezpieczeń oraz emerytur pracowniczych, całego rynku finansowego (Fedorowicz, 2013 s. 102).

Przeprowadzona reforma nie spełniła swojego założenia i nie przyczyniła się w zadowalającym stopniu do zwiększenia przejrzystości i bezpieczeństwa na rynku finansowym UE. Przyczyną tego stanu rzeczy poza wspomnianym już brakiem uregulowania instrumentów oddziaływania na rynek finansowy UE była wadliwa legislacja unijna. Podnoszono zwłaszcza, że przepisy wykonawcze z poziomu II były niespójne z celami, zakresem i treścią ram prawnych w ramach poziomu I, a także wskazywano na nierównowagę instytucjonalną w ramach UE i skomplikowanie całego mechanizmu decyzyjnego dzielonego między Komisję Europejską, komitety, Radę i Parlament Europejski, powodujące zatarcie odpowiedzialności za podejmowane działania (Fedorowicz, 2013 s. 107). Na szczeblu UE uważano, że reforma struktur nadzorczych jest konieczna i powinna uwzględniać m.in. ograniczenie hazardu moralnego i wyeliminowanie ryzyka zarażania, ochronę deponentów i ochronę rynku jednolitego, jednak z niezbędnym uwzględnieniem specyfiki rynków krajowych oraz standardów międzynarodowych i zapewnieniem wzmocnienia konkurencyjności rynku finansowego UE.

W listopadzie 2008 r. Komisja Europejska zleciła grupiewysokiego szczebla pod przewodnictwem J. de Larosièrè'a (tzw. grupa de Larosièrè'a⁶) opracowanie zaleceń dotyczących wzmocnienia europejskich rozwiązań kwestii nadzoru finansowego, aby lepiej chronić obywateli UE i odbudować zaufanie do systemu finansowego. Dnia 25 lutego 2009 r. grupa przedstawiła raport⁷, w którym zaleciła utworzenie na poziomie Unii Europejskiej organu, którego zadaniem byłoby nadzorowanie ryzyka w systemie finansowym. Ostatecznie propozycja nowego nadzoru finansowego Unii Europejskiej została zatwierdzona przez Parlament Europejski we wrześniu 2010 r., w związku z czym od 2011 r. w UE zaczął obowiązywać nowy model nadzoru nad swoim rynkiem finansowym.

Zgodnie z propozycją grupy de Larosièrè'a, Komisja Europejska postanowiła⁸, iż od 2011 r. nadzór nad rynkiem finansowym Unii Europejskiej ma funkcjonować w formie dwóch nowych filarów, na których będzie opierał się nadzór finansowy:

⁶ W skład grupy wchodził: Jacques de Larosièrè, Leszek Balcerowicz, Otmar Issing, Rainer Masera, Callum McCarthy, Lars Nyberg, Jose Perez Fernandez, Onno Ruding.

⁷ *Report of the High level group on financial supervision – de Larosièrè Group report*, Bruksela 25.02.2009 r.
http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf; data dostępu: marzec 2016 r.

⁸ *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1092/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie unijnego nadzoru makroostrożnościowego nad system finansowym i ustanowienia Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego* (Dz. Urz. UE L131/1 z 15.12.2010).

- Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego (ESRB, European System of Financial Supervision) z siedzibą we Frankfurcie nad Menem, utworzonej 16 grudnia 2010 r. przy Europejskim Banku Centralnym (EBC),
- Europejskich Urzędów Nadzoru (ESA) funkcjonujących w ramach unijnego nadzoru finansowego, powstałych z przekształcenia dotychczasowych komitetów:
 1. Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA, European Banking Authority) z siedzibą we Frankfurcie,
 2. Europejskiego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (EIOPA, European Insurance and Occupational Pensions Authority) z siedzibą we Frankfurcie,
 3. Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd Papierów Wartościowych (ESMA, European Security Markets Authority) z siedzibą w Paryżu.

Jedną z najważniejszych zmian wdrożoną wraz z w/w podziałem było powstanie scentralizowanego nadzoru europejskiego nad systemem finansowym wraz z rozróżnieniem nadzoru makroostrożnościowego od nadzoru mikroostrożnościowego. Nadzór makroostrożnościowy koncentruje się na monitorowaniu i ocenianiu potencjalnych zagrożeń dla stabilności systemu finansowego w Unii Europejskiej – za ten nadzór odpowiadała Europejska Rada Ryzyka Systemowego. Rada ta miała za zadanie przede wszystkim identyfikować zagrożenia, publikować ostrzeżenia przed ryzykiem, a także wydawać w razie konieczności zalecenia, co do środków, jakie powinny zostać podjęte w celu ich osłabienia.

W skład Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego wchodziło 27 banków centralnych krajów członkowskich UE, prezes i wiceprezes Europejskiego Banku Centralnego, przewodniczący trzech Europejskich Urzędów Nadzoru oraz członek Komisji Europejskiej, a także przewodniczący i dwóch wiceprzewodniczących Doradczego Komitetu Naukowego i przewodniczący Doradczego Komitetu Technicznego. Dodatkowo każdemu prezesowi banku centralnego z 27 krajów członkowskich towarzyszył jako obserwator jeden wysoki rangą przedstawiciel krajowego organu nadzoru. W zależności od kwestii poruszanych na forum ESRB mogła to być inna osoba, mająca największe doświadczenie w omawianej kwestii. W pracach rady uczestniczył także jako obserwator przewodniczący Komitetu

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1093/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (Dz. Urz. UE L131 z 15.12.2010).

Ekonomiczno-Finansowego⁹, który reprezentuje ministerstwa finansów, jako że polityka podatkowa i budżetowa wywierają bardzo duży wpływ na rozmiary ryzyka finansowego i stabilność finansową. Struktura taka pozwalała jednocześnie na niezakłócony przepływ informacji pomiędzy ESRB a politycznymi organami władzy. Prawo głosu (czyli prawo do podejmowania decyzji) spośród wyżej wymienionych osób mieli jednak tylko prezes i wiceprezes EBC, prezesi narodowych banków centralnych, przewodniczący europejskich organów nadzoru, a także członek Komisji Europejskiej.

Drugi filar Europejskiego System Nadzoru Finansowego składał się natomiast z sieci krajowych organów nadzoru, czuwających nad stabilnością finansową na poziomie poszczególnych instytucji finansowych oraz chroniących konsumentów usług finansowych – stanowiło to zatem nadzór mikroostrożnościowy. Sieć ta oparta była na zasadzie podziału obowiązków oraz łączyła nadzór krajowy nad przedsiębiorstwami z centralizacją zadań na poziomie europejskim. Podstawowe założenie opierało się na tym, że stworzenie nadzoru na poziomie europejskim w formie Urzędów Nadzoru pozwoli na harmonizację regulacji krajowych oraz jednakowe zasady ich wdrożenia oraz respektowania, co będzie skutkowało lepszą oceną ryzyka w systemach finansowych w pojedynczych krajach.

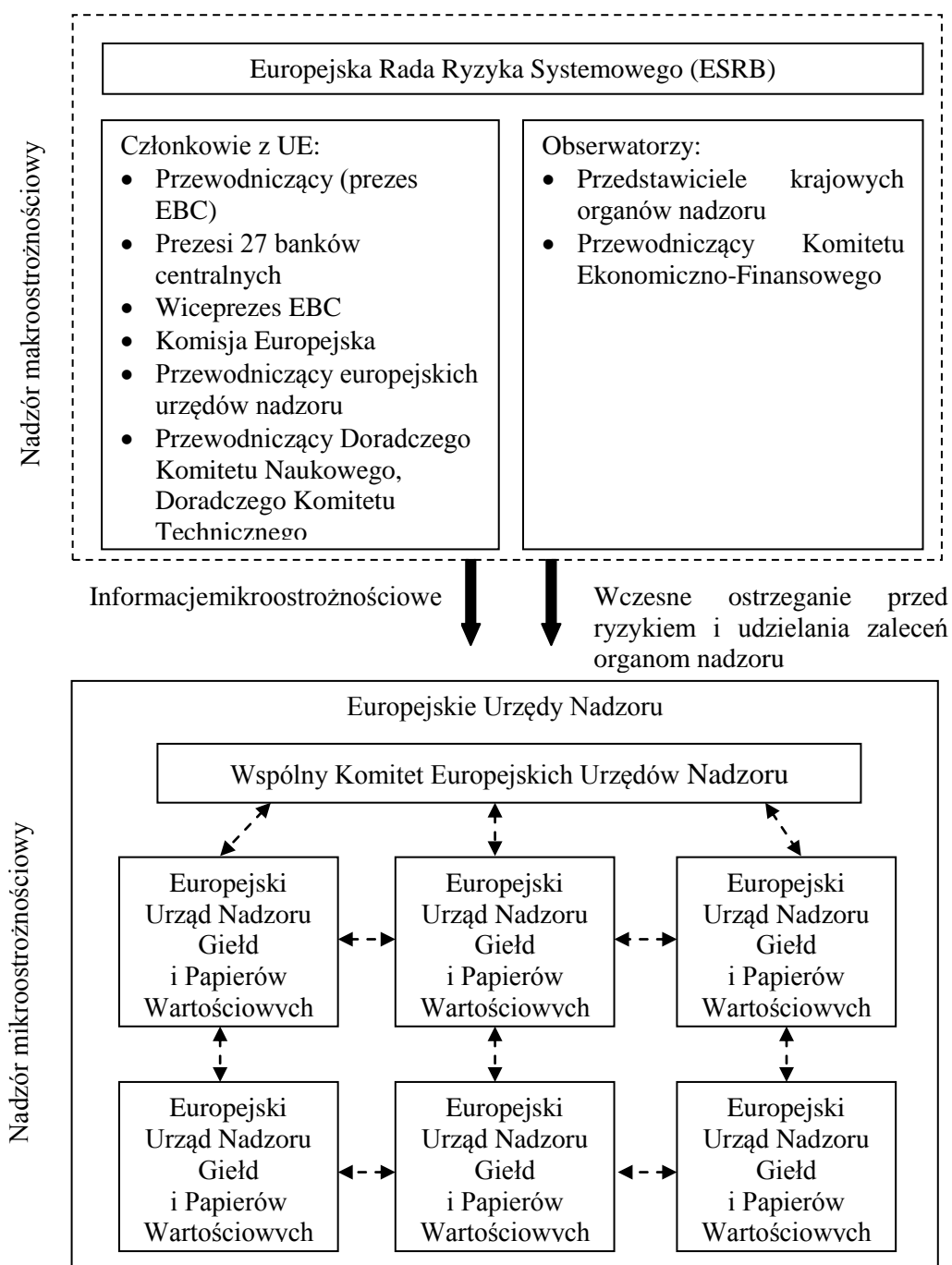
Do zadań Europejskich Urzędów Nadzoru należało przede wszystkim zapewnienie jednolitego zbioru zharmonizowanych przepisów, spójnego stosowania przepisów UE, zwłaszcza przypadku rozbieżnych zdań pomiędzy krajowymi organami nadzoru i w przypadkach wyraźnego naruszenia prawa wspólnotowego oraz zapewnienie wspólnej kultury nadzoru oraz spójnych praktyk nadzorczych. Urzędy nadzoru miały monitorować i oceniać zmiany na rynku podlegającym ich kompetencjom oraz ściśle współpracować z ESRB przez dostarczanie jej informacji koniecznych do realizacji jej zadań, a także przez zapewnienie podejmowania odpowiednich działań następczych w związku z jej ostrzeżeniami i zaleceniami.

Każdy utworzony Urząd Nadzoru składał się z Rady Organów Nadzoru, zarządu, przewodniczącego, dyrektora wykonawczego oraz komisji odwoławczej – wspólnej dla

⁹ Komitet Ekonomiczno-Finansowy – organ doradczy i opiniotwórczy Rady lub Komisji UE, do którego zadań należy sporządzanie opinii zawierających analizę sytuacji gospodarczej i finansowej Państw Członkowskich i Unii, w tym objętych derogacją oraz badanie swobody przepływu kapitałów i płatności wynikających ze stosowania Traktatów i środków przyjętych przez Radę Państwa Członkowskie, Komisja i Europejski Bank Centralny mianują nie więcej niż po dwóch członków Komitetu. Źródło: Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej – wersja skonsolidowana (Dz.Urz. UE C 326 z 26.10.2012 r., art. 134.

każdego urzędu. Najważniejsze decyzje były podejmowane przez Radę Organów Nadzoru składającą się z reprezentantów wszystkich właściwych krajowych organów nadzoru, a także przewodniczącego danego organu nadzoru, przedstawiciela Komisji Europejskiej, przedstawiciela ESRB oraz po jednym przedstawicielu z dwóch pozostałych urzędów nadzoru.

Podsumowanie organizacji instytucjonalnej nadzoru nad rynkiem finansowym w Unii Europejskiej stanowi Rysunek 1.

Rysunek 1. Organizacja nadzoru finansowego w Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1092/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie unijnego nadzoru makroostrożnościowego nad systemem finansowym i ustanowienia Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego* (Dz. Urz. UE L131/1 z 15.12.2010).

Rozdział 2 Unia bankowa – założenia i proces tworzenia

Kolejną, przełomową zmianą w modelu nadzoru nad systemem bankowym w Unii Europejskiej było powołanie dodatkowego nadzoru w formie unii bankowej obejmującego tylko i wyłącznie kraje ze strefy euro. Koncepcja ta powstała jako reakcja na globalny kryzys finansowy i miała zapewnić stabilność finansową w krajach strefy euro. Projekt powstania unii bankowej, formalnie nazywanej zintegrowanymi ramami finansowymi stanowił jedną ze składowych Docelowej Unii Gospodarczej i Walutowej. Koncepcja tego projektu została przedstawiona po raz pierwszy pod koniec czerwca 2012 r. w dokumencie *W kierunku faktycznej Unii Gospodarczej i Walutowej* w odpowiedzi na kryzys zadłużeniowy w strefie euro wywołany olbrzymim kryzysem fiskalnym w krajach strefy euro, będący w znacznej części efektem kryzysu w sektorze bankowym i potrzebą poniesienia wydatków na ratowanie banków w UE w kwocie około 4,5 bln euro (Szpringer, 2013 s. 1) Pozostałymi elementami stanowiącymi docelową Unię Gospodarczą i Walutową były:

- zintegrowane ramy polityki gospodarczej,
- zintegrowane ramy budżetowe,
- zapewnienie niezbędnej legitymacji demokratycznej i odpowiedzialności za podejmowanie decyzji.

Zintegrowane ramy polityki gospodarczej opierają się na wdrożeniu mechanizmów zapewniających opracowywanie krajowych i europejskich polityk propagujących trwały wzrost (jeśli to możliwe), zatrudnienie i konkurencyjność, przeciwdziałaniu zakłóceniom równowagi makroekonomicznej oraz zapewnieniu umiejętności amortyzowania wstrząsów i konkurencyjności w zglobalizowanej gospodarce.

Ideą zintegrowanych ram budżetowych jest z kolei zdrowe kształtowanie polityki budżetowej na szczeblach krajowym i europejskim, koordynacja, wspólne podejmowanie decyzji oraz ich skuteczniejsze egzekwowanie, działania w kierunku wspólnej emisji długu oraz nowe formy solidarności fiskalnej.

Wskazane działania, jak i reformy po uzyskaniu poparcia społecznego i zaangażowaniu Parlamentu Europejskiego oraz parlamentów narodowych składają się na element zapewnienia niezbędnej legitymacji demokratycznej i odpowiedzialności za podejmowanie decyzji (Zaleska, 2015, s. 16).

Unia bankowa, która ma obejmować obowiązkowo kraje wchodzące w skład strefy euro, a na zasadzie krajów stowarzyszonych pozostałe kraje Unii Europejskiej, które

zdecydują się przystąpić do bliskiej współpracy, składa się z trzech elementów mających na celu gwarancję stabilności systemu finansowego:

- 1) jednolitego mechanizmu nadzoru (*Single Supervisory Mechanism – SSM*),
- 2) europejskiego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków zwany inaczej jednolitym mechanizmem *resolution* (*Single Resolution Mechanism – SRM*),
- 3) europejskiego systemu gwarantowania depozytów (*Single Deposit Guarantee Scheme – SDGS*).

Warto zaznaczyć, że kolejność wymienienia etapów powstania unii bankowej nie jest przypadkowa, ponieważ odzwierciedla stopień zaawansowania prac nad ich wdrożeniem.

Pierwszy etap tworzenia unii bankowej jest skomplikowanym i najbardziej zaawansowanym projektem z punktu widzenia wdrożenia w życie, który polega na przeniesieniu kompetencji instytucji nadzorczych z poziomów narodowych na poziom europejski. Prace nad tą koncepcją przebiegały bardzo szybko. Pierwotnym terminem wdrożenia wspólnego, europejskiego nadzoru bankowego był 1 stycznia 2013 r., jednak termin ten był mało realny zważywszy na fakt pojawienia się koncepcji unii bankowej pół roku wcześniej. Ostateczna centralizacja nadzoru w strefie euro nastąpiła 4 listopada 2014 r. Przed objęciem banków nadzorem przez EBC przeszły one *stress testy* badające ich kondycję i odporność na szoki (szerzej w III rozdziale pracy).

W skład jednolitego mechanizmu nadzoru wchodzi Europejski Bank Centralny (EBC – European Central Bank) i krajowe organy nadzoru, przy czym funkcje monetarne i nadzorcze EBC mają być rozdzielone. Przekazanie kompetencji nadzorczych z poziomu krajowego (lokalnego) do EBC oznacza powstanie nadzoru ponadnarodowego, a dotychczas w odniesieniu do banków działających na wielu rynkach (transgranicznie) nadzór był przede wszystkim krajowy. Nadzór sprawowany przez EBC obejmuje istotne instytucje kredytowe w strefie euro (*SIFI – Systemically Important Financial Institutions*), tj. takie, które spełniają poniższe warunki¹⁰:

- aktywa instytucji przewyższają 30 mld euro lub
- aktywa instytucji przewyższają 20% PKB kraju macierzystego i są wyższe niż 5 mld euro lub

¹⁰Rozporządzenie Rady (UE) nr 1024/2013 z dnia 15.10.2013 r. powierzające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi (Dz. Urz. UE L 287/63 z 29.10.2013).

- zostały uznane za istotne przez EBC z własnej inicjatywy bądź na wniosek krajowego organu nadzoru (jeśli ustanowiła ona bankowe jednostki zależne w co najmniej dwóch uczestniczących państwach członkowskich, a transgraniczne aktywa lub pasywa tej instytucji stanowią istotną część jej całkowitych aktywów lub pasywów) oraz
- otrzymały pomoc ze środków odpowiedniej instytucji/funduszy: EFSF (*European Financial Stability Facility*, tj. Europejskiego Instrumentu Stabilności Finansowej) lub ESM (*European Stability Mechanism*, tj. Europejskiego Mechanizmu Stabilności) lub wystąpiły o przyznanie takiej pomocy.

Niezależnie od tych warunków, nadzór EBC ma być pełniony nad trzema najbardziej znaczącymi instytucjami kredytowymi w każdym z uczestniczących w unii bankowej krajów członkowskich.

Początkowo bezpośrednim nadzorem EBC zostało objętych 120 banków dysponujących około 85% aktywów sektora strefy euro (największe instytucje to francuskie BNP Paribas i CreditAgricole)¹¹. Bezpośredni nadzór EBC objął m.in. największy niemiecki bank i trzeci pod względem wielkości w strefie euro – Deutsche Bank. Jednakże należy podkreślić, że większość banków niemieckich pozostanie poza bieżącym nadzorem EBC, o co zabiegali przedstawiciele niemieckich władz (Zaleska, 2015, s. 19-20).

Kraje spoza strefy euro mogą, ale nie muszą podjąć „bliskiej współpracy” z EBC. To z kolei oznacza, że zasady nadzoru wobec banków strefy euro (unii bankowej) i pozostałych krajów Unii Europejskiej zostały zróżnicowane. Kraje spoza strefy euro nie są entuzjastycznie nastawione do tego rozwiązania, mając na uwadze przede wszystkim fakt, że przystąpienie do europejskiego jednolitego mechanizmu nadzorczego kraju spoza strefy euro nie jest równoznaczne z dostępem do instrumentów płynnościowych EBC oraz środków z ESM, co skutkuje brakiem równości między krajami strefy euro i spoza strefy euro w dostępie do środków finansowych i instrumentów ratunkowych.

Drugim czynnikiem, który może powodować brak przystąpienia do unii bankowej krajów spoza strefy euro są obawy o to, że unia bankowa zabezpiecza interesy wielkich banków i ich krajów macierzystych. Prognoza oszacowania efektów netto uczestnictwa poszczególnych krajów UE w unii bankowej, oparta na założeniu ratowania

¹¹Z dniem 1 stycznia 2015 r., po wstąpieniu Litwy do strefy euro, ich liczba wzrosła do 123.

25 największych banków systemowo ważnych o łącznych aktywach sięgających blisko 25 bln euro wskazuje, że dla większości państw efekt netto byłby ujemny. Obliczenie korzyści zostało oparte na prognozowanej kwocie koniecznego dofinansowania banków, natomiast szacunki kosztów ratowania 25 banków autorzy opierali na założeniu, że będą one dzielone między państwa członkowskie zgodnie z zasadą ich udziału w kapitale EBC przyjętym w ESM (tabela 2).

Tabela 2. Efekty netto uczestnictwa w unii bankowej dla poszczególnych państw UE

Państwo UE (ilość ważnych banków)	Zyski (%)	Koszty (%)	Efekt netto (%)	Uwagi
Wielka Brytania (5)	27,4	14,5	12,9	poza strefą euro
Hiszpania (3)	19,2	8,3	10,9	
Szwecja (1)	10,9	2,3	8,6	poza strefą euro
Holandia (3)	7,1	4,0	3,1	
Dania (1)	1,8	1,5	0,3	poza strefą euro
Cypr	0,0	0,1	-0,1	
Malta	0,0	0,1	-0,1	
Estonia	0,0	0,2	-0,2	wówczas poza strefą euro
Luksemburg	0,0	0,2	-0,2	
Słowenia	0,0	0,3	-0,3	
Litwa	0,0	0,4	-0,4	wówczas poza strefą euro
Łotwa	0,0	0,3	-0,3	wówczas poza strefą euro
Irlandia (1)	0,5	1,1	-0,6	
Słowacja	0,0	0,7	-0,7	
Bułgaria	0,0	0,9	-0,9	poza strefą euro
Finlandia	0,0	1,3	-1,3	
Węgry	0,0	1,4	-1,4	poza strefą euro
Czechy	0,0	1,5	-1,5	poza strefą euro
Belgia (1)	0,8	2,4	-1,6	
Portugalia	0,0	1,8	-1,8	
Austria	0,0	1,9	-1,9	
Grecja	0,0	2,0	-2,0	
Rumunia	0,0	2,5	-2,5	poza strefą euro
Francja (5)	11,4	14,2	-2,8	
Włochy (2)	8,6	12,5	-3,9	
Polska	0,0	4,9	-4,9	poza strefą euro
Niemcy (3)	12,3	18,9	-6,7	

Źródło: D. Schoemaker, A. Siemann (2013), *Winners of European Banking Union*, „Duisenberg School of Finance Policy Briefs”, no. 23, s. 5, cyt. za: Szpringer, 2013, s. 4.

Obawy krajów spoza strefy euro, w tym Polski, związane są również z rozwiązaniami organizacyjnymi związanymi z umiejscowieniem nadzoru przy EBC.

Decyzje podjęte przez Radę Nadzorców EBC (ang. *Supervisory Board*), do której wejść przewodniczący wyznaczony przez Ecofin¹², wiceprezes EBC oraz czterech przedstawicieli EBC i przedstawiciele państw uczestniczących w unii bankowej są rozpatrywane przez Radę Prezesów EBC (ang. *Governing Council*), w której państwa spoza strefy euro nie mają swoich reprezentantów. Dla kraju UE spoza strefy euro jest przewidziane jedynie uczestniczenie w składzie Rady Nadzorców, natomiast nie jest przewidziane miejsce w Radzie Prezesów EBC. W przypadku poważnego konfliktu, którego nie udałoby się rozwiązać, przewidziano jedynie dla tych państw ścieżkę wystąpienia lub wykluczenia z jednolitego mechanizmu nadzoru, a ponowne przystąpienie na zasadzie „bliskiej współpracy” byłoby możliwe dopiero po trzech latach¹³.

W przypadku Polski przedstawiciele nadzoru krajowego (Komisja Nadzoru Finansowego) współpracują zarówno z Europejskim Bankiem Centralnym tworzącym nadzór europejski, jak i z Europejskim Nadzorem Bankowym (EBA) w tworzeniu wspólnego europejskiego modelu nadzoru m.in. poprzez aktywność na poziomie wszelkiego rodzaju grup roboczych. Jednak zdaniem W. Kwaśniaka, zastępcy przewodniczącego KNF, Polska powinna podjąć decyzję o ewentualnym przystąpieniu do unii bankowej dopiero wtedy, gdy skończy się cały proces budowy unii bankowej oraz po dokonaniu analizy korzyści i kosztów, jakie się z nią wiążą dla polskiego sektora bankowego¹⁴.

Wyraźnego zaznaczenia wymaga również stopień oddziaływania europejskiego nadzoru bankowego w ramach EBC, który jest szeroki i obejmuje procesy licencjonowania, regulowania, kontrolowania i sankcjonowania. EBC będzie bezpośrednio odpowiedzialny za (Zaleska, 2015, s. 22):

- wydawanie i odbieranie licencji instytucjom kredytowym,
- ocenę transakcji nabycia i zbycia pakietów akcji instytucji kredytowych.

¹²Rada do Spraw Gospodarczych i Finansowych - jedna z dziesięciu formacji Rady Unii Europejskiej, odpowiada za politykę gospodarczą, sprawy podatkowe i regulację usług finansowych, rynki i przepływy finansowe oraz stosunki gospodarcze z krajami spoza UE. Przygotowuje ona także roczny budżet UE oraz zajmuje się prawnymi i praktycznymi aspektami wspólnej waluty – euro. Na forum Rady ECOFIN zbierają się ministrowie gospodarki i finansów ze wszystkich państw członkowskich UE. W Radzie ECOFIN Polskę reprezentuje minister finansów. Posiedzenia ECOFIN zwykle mają miejsce raz w miesiącu.

<http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/unia-europejska/rada-ecofin>; data dostępu: maj 2016 r.

¹³J. Ramotowski, *Unia bankowa potrzebna, ale wciąż więcej jest pytań niż odpowiedzi*, www.obserwatorfinansowy.pl/forma/debata/unia-bankowa-potrzebna-ale-wciaz-wiecej-jest-pytan-niz-odpowiedzi; data dostępu: maj 2016.

¹⁴http://www.biznes.newseria.pl/news/knf_decyzja_o_p1335023649; data dostępu maj 2016 r.

Do zadań EBC należy również (bezpośrednio lub pośrednio poprzez krajowe organy nadzoru) realizacja takich zadań, jak:

- nadzór w zakresie przestrzegania prowadzonej działalności z wymogami dotyczącymi funduszy własnych, adekwatności kapitałowej, płynności, dźwigni kapitałowej oraz nadzór nad konglomeratami finansowymi,
- ustalanie wymogów ostrożnościowych,
- przeprowadzania przeglądów nadzorczych (np. *stress testów*),
- wdrażanie środków wczesnej interwencji w przypadku, gdy instytucje nie spełniają regulacyjnych wymogów kapitałowych oraz żądanie podjęcia działań naprawczych.

EBC może pełnić wymienione zadania poprzez posiadanie uprawnień m.in. dot. przeprowadzania inspekcji na miejscu w bankach oraz poprzez wzywanie osób prawnych i fizycznych (z każdej instytucji kraju uczestniczącego w SSM) do udzielania wszelkich informacji niezbędnych do wykonania tych zadań. Ponadto EBC może nakładać administracyjnie kary finansowe na nadzorowane podmioty w wysokości maksymalnie dwukrotności zysków osiągniętych lub strat unikniętych w wyniku naruszenia lub 10% całkowitego rocznego obrotu danej instytucji w poprzednim roku obrotowym.

EBC nie będzie zajmował się kwestiami związanymi z ochroną konsumentów będących klientami nadzorowanych banków, przeciwdziałaniem praniu pieniędzy i nadzorem usług płatniczych.

Biorąc pod uwagę wskazane uprawnienia i zadania EBC, nadzór sprawowany przez EBC w unii bankowej ma charakter mikroostrożnościowy, a nadzór makroostrożnościowy pozostaje w gestii Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego oraz urzędów krajowych, w szczególności w zakresie możliwości reagowania systemowo, m.in. poprzez nakładanie wymogów dotyczących buforów kapitałowych.

Utworzenie nadzoru w ramach EBC nie oznacza likwidacji unijnych struktur nadzoru makroostrożnościowego (ESRB) i mikroostrożnościowego (m.in. EBA), które odnoszą się do wszystkich krajów UE. Taka sytuacja oznacza, że jeden bank może podlegać, bezpośrednio lub pośrednio, jednocześnie nadzorowi pięciu instytucji (ESRB, EBA, EBC oraz nadzorowi macierzystemu i goszczącemu spoza unii bankowej). Zmiany organizacyjne odniesione do nadzoru mikroostrożnościowego dotyczą w zasadzie tylko zasad podejmowania decyzji przez EBA w najważniejszych sprawach np. naruszenia przepisów prawa, rozstrzygnięcia sporów (Zaleska, 2015, s. 25).

Idea wprowadzenia jednolitego nadzoru była konsekwencją podjęcia wcześniejszych decyzji o przygotowaniu planu bezpośredniego dokapitalizowania zagrożonych banków. Plan ten zmaterializował się w postaci jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków (czyli drugiego filaru unii bankowej – *Single Resolution Mechanism*), opartego na dyrektywie BRRD¹⁵ (*Bank Recovery Resolution Directive*), Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 15 lipca 2014 r.¹⁶, które weszło w życie 1 stycznia 2016 r. oraz umowie międzyrządowej określającej zasady finansowania jednolitego funduszu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji¹⁷.

Ideą *resolution* jest restrukturyzacja lub uporządkowana likwidacja banków znajdujących się w bardzo trudnej sytuacji finansowej bez konieczności ogłoszenia ich upadłości i wypłaty kwot gwarantowanych deponentom. Ciężar tego procesu mają ponosić przede wszystkim udziałowcy i wierzyciele banków, a w ostateczności posiadacze depozytów powyżej 100 tys. euro (założono całkowitą ochronę depozytów gwarantowanych oraz obligacji zabezpieczonych). Restrukturyzacja bądź upadłość banku teoretycznie nie powinna obciążać budżetów poszczególnych państw, jednak zastosowanie tego mechanizmu oznacza znaczną ingerencję w prawa własności. Celem tego mechanizmu jest również wzmocnienie nadzorców i dostarczenie im narzędzi do interweniowania w sytuacjach grożących destabilizacją całego systemu finansowego (Glinka, 2015, s.108).

Na mocy rozporządzenia w sprawie SRM zostały utworzone Jednolita Rada ds. Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji (ang. *Single Resolution Board* - SRB) oraz Jednolity Fundusz Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji (ang. *Single Resolution Fund* – SRF). SRB będzie podejmowała decyzje o konieczności zebrania dodatkowych składek, skorzystania z alternatywnych źródeł finansowania czy

¹⁵Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (Dz. Urz. UE L 173/190 z 12.06.2014).

¹⁶Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 806/2014 z dnia 15 lipca 2014 r. ustanawiające jednolite zasady i jednolitą procedurę restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji kredytowych i niektórych firm inwestycyjnych w ramach jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz jednolitego funduszu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz. Urz. UE L 225/1 z 30.07.2014).

¹⁷Umowa o przekazywaniu i uwspólnianiu składek na rzecz jednolitego funduszu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, z dnia 14 maja 2014 (podpisana przez państwa członkowskie, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii i Szwecji, 21 maja 2014).

wykorzystaniu środków z SRF przekraczających 5 mld euro. SRF ma być finansowany na zasadzie *ex ante* ze składek wnoszonych przez banki i ma mieć do dyspozycji środki wykorzystywane do pokrycia kosztów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

Docelowy poziom funduszu *resolution* został określony na mniej więcej 55 mld euro (1% depozytów gwarantowanych) i wartość ta ma zostać osiągnięta w ciągu 8 lat (40% w pierwszym roku plus 20% w drugim roku oraz 40% proporcjonalnie w kolejnych latach). W ośmioletnim okresie przejściowym oprócz funduszu wspólnego będą istnieć krajowe subfundusze (Narodowy Bank Polski, *Ekonomiczne wyzwania integracji Polski ze strefą euro*, 2014, s. 91).

W ramach systemu SRM, SRB jest odpowiedzialna za przygotowywanie oraz podejmowanie decyzji w sprawie restrukturyzacji instytucji systemowo ważnych, zaś organy krajowe będą odpowiadać za banki mniejsze. Należy podkreślić, że każde rozpoczęcie procesu *resolution* wykorzystującego środki ze wspólnego funduszu (SRF) wymaga decyzji SRB. SRM będzie działał wg schematu:

- 1) EBC jako główny nadzorca stwierdza, że bank znajduje się na progu upadłości lub jest nią zagrożony.
- 2) SRB sprawdza, czy działania prywatne lub podjęte wcześniej interwencje nadzorcze nie są wystarczające
- 3) SRB sprawdza, czy proponowane działania w ramach SRM są prowadzone w interesie publicznym.

Spełnienie tych trzech warunków umożliwia SRB opracowanie planu przeprowadzenia procesu *resolution* i przyjęcia go na zasadzie kompromisu lub głosowania. Plan wymaga następnie akceptacji przez Komisję Europejską w ciągu 24 godzin, która jednak może wystąpić z wnioskiem do Rady UE o zablokowanie planu, jeśli działania nie są prowadzone w interesie publicznym lub zaproponowana wysokość środków nie jest odpowiednia. Decyzje na forum Rady UE będą podejmowane zgodnie z wolą członków krajów należących do SRM.

Ostatnim, trzecim filarem unii bankowej jest europejski system gwarantowania depozytów (*Single Deposit Guarantee Scheme – SDGS*). Pomysł wspólnego systemu gwarantowania depozytów wynika z zasady ubezpieczania depozytów na tym samym poziomie, na jakim działa nadzór. Doświadczenia kryzysu wywołały potrzebę asekurowania krajowych systemów zabezpieczenia depozytów na wypadek pojawienia się poważnych kryzysów systemowych. Do dnia dzisiejszego nie udało się uzgodnić zasad funkcjonowania wspólnego systemu gwarantowania depozytów. Została

zmieniona co prawda dyrektywa w sprawie gwarantowania depozytów¹⁸, ale jej wprowadzenie nie rozwiązało wszystkich problemów. Do najważniejszych zmian wprowadzonych zapisami dyrektywy należy:

- ujednoczenie zasad finansowania (*ex ante*),
- skrócenie docelowego czasu na wypłatę depozytów, gdyby bank upadł (z 20 do 7 dni roboczych),
- określenie minimalnego wskaźnika pokrycia (stosunek zasobów systemu gwarantowania do depozytów gwarantowanych w systemie bankowym) na poziomie 0,8%,
- dopuszczenie udzielania wzajemnych pożyczek między systemami gwarantowania depozytów z różnych krajów.

24 listopada 2015 r. Komisja Europejska przedstawiła projekt trzeciego filaru unii bankowej – zaproponowała stopniowe łączenie (w ciągu ośmiu lat) krajowych systemów gwarantowania depozytów (ang. *Deposit Guarantee Schemes* – DGSs) chroniących przed utratą depozytów klientów w razie niewypłacalności banku. Założono ochronę deponentów również wtedy, gdyby potrzeby związane z gwarancją banków przewyższały środki, jakimi dysponuje krajowy system gwarantowania depozytów. Nowe rozporządzenie przewiduje przeniesienie zadań związanych z zarządzaniem Europejskim Systemem Gwarancji Depozytów i Funduszem Zabezpieczenia Wkładów (ang. *Deposit Insurance Fund* – DIF) na Radę ds. Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji Banków (SRB), wzorując się na modelu amerykańskiej Federalnej Korporacji Ubezpieczeń Depozytów (ang. *Federal Deposit Insurance Corporation* – FDIC), która zajmuje się zarówno likwidacją banków, jak i ubezpieczaniem depozytów. Proponowane rozwiązania muszą wyeliminować ryzyko nadużyć i zapewnić, że każdy system gwarantowania depozytów, który znajdzie się w potrzebie uzyska niezbędne finansowanie (Hübner, 2016, s. B10).

¹⁸Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/49/UE z 16 kwietnia 2014 r. w sprawie systemów gwarancji depozytów (Dz. Urz. UE L 173/149 z 12.06.2014).

Rozdział 3 Działania nadzorców bankowych w strefie euro i w krajach objętych derogacją podjęte w związku z tworzeniem unii bankowej

3.1 Uwagi wprowadzające

Przed ostatecznym wyborem systemowo ważnych banków ze strefy euro oraz objęciem ich nadzorem w ramach Jednolitego Mechanizmu Nadzorczego od 2014 r., Europejski Bank Centralny (EBC) wydał w dniu 23 października 2013 r. notę dotyczącą wszechstronnej oceny instytucji kredytowych (ang. *comprehensive assessment*)¹⁹, która zobowiązała kraje strefy euro objęte Jednolitym Mechanizmem Nadzorczym do przeprowadzenia w ramach wszechstronnej oceny instytucji kredytowych trzech działań:

- 1) nadzorczej oceny ryzyka (ang. *supervisory risk assessment*),
- 2) przeglądu jakości aktywów (ang. *Asset Quality Review – AQR*),
- 3) testu warunków skrajnych (ang. *stress test*).

Celem wskazanych działań była diagnoza kondycji finansowej banków, ich odporności na szoki, tj. zachowania się w sytuacji istotnego spowolnienia wzrostu gospodarczego, zaburzeń na rynkach finansowych oraz wzrostu kosztów finansowania, a także identyfikacja banków, które mogą wymagać dokapitalizowania oraz podjęcie wczesnych działań w razie pogorszenia sytuacji sektora bankowego. Wskazane przez EBC działania były powiązane z wydanymi przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) Rekomendacjami dot. przeglądu jakości aktywów (ang. *Recommendations on asset quality reviews*)²⁰, których celem było zapewnienie w krajach członkowskich UE jednolitego podejścia do oceny ryzyka aktywów w instytucjach kredytowych, w tym szacowania wysokości odpisów aktualizujących. Oczekiwany rezultatem tych działań miało być rzetelne oszacowanie odpisów na pokrycie ryzyka związanego z ekspozycjami kredytowymi i wzmocnienie kapitałów banków. Ostatecznie to kompleksowe badanie zostało przeprowadzone przez EBC i EBA od listopada 2013 r. do października 2014 r., kiedy to zostały opublikowane wyniki badań.

Badanie EBA objęło 123 banki z krajów Unii Europejskiej oraz Norwegii, których udział w krajowych sektorach bankowych wynosi co najmniej 50% wg wielkości aktywów. Badania dokonano na podstawie danych ze skonsolidowanych sprawozdań

¹⁹<http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2013/html/pr131023.en.html>; data dostępu: maj 2016 r.

²⁰<http://www.eba.europa.eu/documents/10180/449802/EBA-Rec-2013-04+Recommendations+on+asset+quality+reviews.pdf>; data dostępu: maj 2016 r.

finansowych na koniec 2013 r., wyłączając podmioty zależne, natomiast włączając inne banki z poszczególnych krajów UE.

Krajowe władze nadzorcze oraz EBC, jako jednolity nadzorca, mogły rozszerzyć to badanie na inne banki. EBC objął badaniem 130 największych banków ze strefy euro o łącznej sumie bilansowej w kwocie 22 bln euro reprezentujących 82% aktywów sektora (w tym trzy banki litewskie, z uwagi na planowane członkostwo Litwy w strefie euro od 2015 r.)²¹. Grupa badanych przez EBC w ramach kompleksowego badania banków, obejmującego zarówno wpływ *stress testów*, jak i przeglądu jakości aktywów (AQR), różniła się od banków badanych w *stress testach* EBA. Jedynie 103 z banków badanych przez EBC, zostało objętych badaniami EBA – zaś 27 banków strefy euro, zbadanych zostało dodatkowo przez EBC²².

Nadzorcze oceny ryzyka stanowiące pierwszy element wszechstronnej oceny instytucji kredytowych były dokonywane przed nadzorców macierzystych w ramach ich bieżącej działalności i nie były publikowane przez EBA i EBC.

Warto zaznaczyć, że Polska jako jedyny kraj z poza strefy euro zastosowała w pełni metodologię EBC w zakresie przeglądu jakości aktywów i *stress testów*. Do badania EBA zostało wybranych 6 polskich banków, zaś Urząd Komisji Nadzoru Finansowego dodatkowo przebadał w oparciu o te same kryteria dziewięć banków²³, w tym będących podmiotami zależnymi dużych europejskich banków (trzy banki były badane w ramach nadzoru skonsolidowanego we współpracy z nadzorami macierzystymi).

W sumie w Polsce poddano badaniu 15 banków reprezentujących 72% aktywów sektora bankowego, wobec zalecanego przez EBA minimum 50%. Dodatkowo KNF jako jedyny nadzór w UE dysponowała potencjałem inspekcyjnym do samodzielnego przeprowadzenia badania (pozostałe nadzory zleciły analizę firmom audytorskim, a szacowany koszt tych zleceń wg Financial Times wyniósł 487,7 mln euro)²⁴.

Przeprowadzone w sposób jednolity dla większości banków w Europie badanie miało przywrócić zaufanie do sektora bankowego w UE po kryzysie finansowym

²¹<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>;
data dostępu: maj 2016 r.

²²<https://zbp.pl/wydarzenia/archiwum/komentarze/2014/pazdziernik/stress-testy-i-badanie-jakosci-aktywow-sektora-bankowego-2014>; data dostępu: maj 2016 r.

²³ przyjęte kryteria wyboru: podmioty zależne od europejskich banków objętych *stress testami*, bank systemowo istotny, bank giełdowy, bank kwotujący stawki WIBOR/WIBID,
Źródło: https://www.knf.gov.pl/o_nas/komunikaty/2014/knf_aqr.html; data dostępu: maj 2016 r.

²⁴ Raport KNF: *Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (Asset Quality Review - AQR) i testy warunków skrajnych* z dnia 26.10.2014 r.
Źródło: https://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf;
data dostępu: maj 2016 r.

2007-2011 poprzez pokazanie prawdziwej kondycji finansowej banków, a także do nadzoru bankowego dzięki zastosowaniu jednolitego podejścia nadzorców europejskich w ocenie portfeli kredytowych banków. Z uwagi na istotność i zakres przeprowadzonego badania, zasadnym jest szczegółowe zapoznanie z jego elementami.

3.1. Przegląd jakości aktywów (*AssetQualityReview* – AQR)

Przegląd jakości aktywów (AQR) był oceną adekwatności wartości aktywów banków wg stanu na dzień bilansowy 31 grudnia 2013 roku i stanowił punkt wyjścia do przeprowadzenia *stress testów*. Badanie (nazywane również przez EBC ćwiczeniem) to zostało przeprowadzone przez EBC i właściwe nadzorcze organy krajowe w oparciu o jednolitą metodologię i zharmonizowane definicje. Ćwiczenie zostało oparte na współczynnikach określonych w rozporządzeniu dyrektywie w sprawie wymogów kapitałowych (CRR²⁵/CRD²⁶ IV) w zakresie kapitału regulacyjnego (obowiązujących od 1 stycznia 2014 r.). W ramach badania AQR określono minimalny oczekiwany, poziom współczynnika kapitału podstawowego Tier 1²⁷ (CET1) w wysokości 8%, po uwzględnieniu wyników badania w postaci dodatkowych odpisów aktualizujących wartość ekspozycji kredytowych na dzień 31 grudnia 2013 r., ustalonych wg jednolitych dla wszystkich banków zasad służących zapewnieniu spójnego podejścia do badania AQR oraz w ramach ostrożnościowego podejścia (bardziej konserwatywne podejście do klasyfikacji ekspozycji kredytowych i kalkulacji odpisów aktualizujących wartości kredytów, niż wówczas obowiązujące zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości - MSR). Należy podkreślić, że nie wszystkie korekty klasyfikacji ekspozycji oraz odpisów aktualizujących dokonane w ramach AQR miały bezpośrednie przełożenie na sprawozdania finansowe badanych banków, ponieważ kryteria w zakresie wyceny ekspozycji kredytowych przedstawione w metodyce przygotowanej

²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176/1 z 27.06.2013 r.)

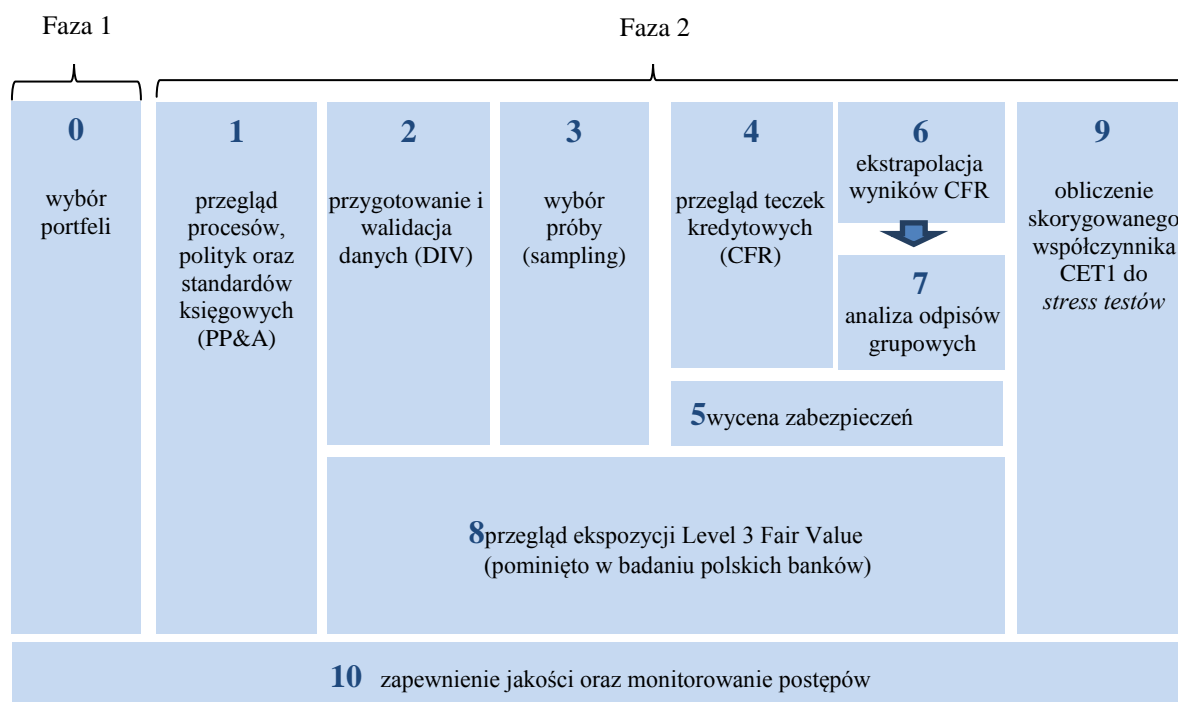
²⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi (dyrektywa o wymogach kapitałowych), zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz. Urz. UE L 176/338 z 27.06.2013 r.)

²⁷ Kapitał Tier 1 służy do pokrywania strat w warunkach wypłacalności banku. Kapitał taki pozwala bankowi kontynuować normalną działalność i zapewnia mu płynność finansową. Współczynnik liczony jest jako stosunek kapitału podstawowego i aktywów ważonych ryzykiem. Wazenie ryzykiem oznacza w skrócie, że aktywa bezpieczniejsze wymagają mniej kapitału, a aktywa mniej bezpieczne (którym przypisano wyższą wagę ryzyka) – więcej. Zatem im bardziej ryzykowne aktywa, tym większym kapitałem bank musi dysponować.

Źródło: <http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/banking-union/single-rulebook/capitalrequirements/>; data dostępu: maj 2016

przez EBC²⁸ zostały zdefiniowane wyłącznie na potrzeby badania AQR. Portfele kredytowe banków objęte badaniem stanowiły minimum 50% aktywów ważonych ryzykiem (ang. *Risk Weighted Assets - RWA*).

Ostrożnościowe podejście zastosowane w badaniu dotyczyło również ustalenia minimalnych wymogów kapitałowych, ponieważ minimalna wartość współczynnika 8% w Rozporządzeniu CRR dotyczy całkowitego kapitału, tj. oprócz kapitału najwyższej jakości (CET1) uwzględnia się również kapitał Tier 2, który służy do pokrywania strat w warunkach utraty wypłacalności banku, tj. pozwala bankowi spłacić deponentów i uprzywilejowanych wierzycieli, gdy bank przestał być wypłacalny. Kapitał podstawowy Tier 1 zgodnie z CRR powinien odpowiadać 4,5% aktywów ważonych ryzykiem od początku 2015 r. (do grudnia 2014 r. – między 4 a 4,5%).

Rysunek 2. Proces badania AQR - bloki tematyczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie: EBC, *Aggregate Report on the comprehensive assessment*, październik 2014, s. 24

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>;

data dostępu: maj 2016 r.

oraz Raport KNF: *Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (Asset Quality Review - AQR) i testy warunków skrajnych* z dnia 26.10.2014 r.

Źródło: https://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf;

data dostępu: maj 2016 r.

²⁸ *Asset Quality Review Phase 2 Manual*, Marzec 2014

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/assetqualityreviewphase2manual201403en.pdf>;

data dostępu: maj 2016 r.

Badanie AQR składało się z dwóch faz. Faza pierwsza polegała na procesie selekcji portfeli do badania, a faza druga składała się z dziewięciu powiązanych bloków tematycznych (Rysunek 2), których całościowym wynikiem była skorygowana wartość współczynnika CET1 porównywana do minimalnego progu 8%.

Wybór portfeli do badania opierał się przede wszystkim na tych portfelach, w przypadku których istniało największe prawdopodobieństwo znacznych rozbieżności w bilansach banków oraz zbyt niskich odpisów aktualizujących wartość kredytów, przy czym istotne było zidentyfikowanie portfeli, dla których korekty badania AQR mogłyby mieć istotny wpływ na CET1. Dla każdego banku zostały wybrane do analizy (faza 2) portfele aktywów stanowiące co najmniej 50% aktywów ważonych ryzykiem kredytowym (cRWA) oraz połowę materialnych istotnie portfeli²⁹, z uwzględnieniem wszystkich klas aktywów, w tym ekspozycji wg zharmonizowanych definicji określonych przez EBA³⁰, tj. zagrożonych (ang. *non-performing exposures*), restrukturyzowanych (ang. *forbearance*), ekspozycji wobec rządów/państw (*sovereign*), a także aktywów z poziomu 3, tj. narażonych na ryzyko rynkowe w sytuacji zaniku aktywnego rynku (ang. *level 3 assets*).

W ramach fazy drugiej badania podjęto następujące czynności³¹:

- 1) przegląd procesów, polityk oraz standardów księgowych (PP&A) – mający na celu weryfikację regulacji bankowych mających kluczowy wpływ na wartości aktywów w bilansach banków. W ramach tej części szczególnie istotna była ocena podejścia banku do tworzenia odpisów aktualizujących oraz zasady oznaczania i traktowania ekspozycji zagrożonych i restrukturyzowanych;
- 2) przygotowanie i walidacja danych (DIV) – polegająca na przygotowaniu przez banki danych o portfelach kredytowych wymaganych przez nadzory bankowe oraz kontrolitego zestawu danych i dokonaniu przeglądu spójności wewnętrznych systemów IT;

²⁹ Portfel materialnie istotny musiał indywidualnie stanowić więcej niż 2% cRWA banku i musiał zostać określony na właściwym poziomie szczegółowości, np. portfele detaliczne, związane z rynkiem nieruchomości (osoby fizyczne), duże korporacje, sektor MŚP.

³⁰ *Implementing Technical Standards (ITS) on supervisory reporting on forbearance and non-performing exposure (EBA/ITS/2013/03)*.

<https://www.eba.europa.eu/documents/10180/449824/EBA-ITS-2013>

03+Final+draft+ITS+on+Forbearance+and+Non-performing+exposures.pdf; data dostępu: maj 2016 r.

³¹ EBC, *Aggregate Report on the comprehensive assessment*, październik 2014, s. 24-27.

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>;
data dostępu: maj 2016 r.

- 3) wybór próby (ang. *sampling*) – był oparty na ocenie ryzyka, z uwzględnieniem wymogu, że wybrana próba ekspozycji do badaniomusi być zarówno wystarczająco duża i wystarczająco reprezentatywna, aby umożliwić dokonanie dokładnej analizy, a następnie ekstrapolacji wyników na cały wybrany portfel do badania (do 20% całkowitej wielkości wybranego portfela w zależności od homogeniczności, ryzyka portfela, jego wielkości i koncentracji ekspozycji wobec kredytobiorców);
- 4) przegląd teczek kredytowych (CFR) – polegał na badaniu wybranej próby kredytowejprzez nadzorcze zespołyinspekcyjne lub zespoły audytorskie (doradcze), którym zlecone te czynności, w celu weryfikacji prawidłowości klasyfikacji ekspozycji kredytowych dokonanej przez banki (segmentu klienta, klasyfikacji pod kątem ryzyka do odpowiedniej grupy zgodnie z wytycznymi EBA i Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości). Przegląd obejmował wszystkie kredyty, pożyczki, leasing finansowy oraz inne pozycje pozabilansowe;
- 5) wycena zabezpieczeń – była istotnym blokiem z uwagi na potencjalny wpływ wyceny zabezpieczenia ekspozycji kredytowej na wysokości odpisów i rezerw bankowych. Zabezpieczenia (w szczególności nieruchomości),dla których bank nie posiadał wycenysporządzonej przez osobę trzecią po 1 stycznia 2013 r., zostały ponownie wycenione zgodnie z metodyką EBC (m.in. poprzez porównanie z innymi wartościami zabezpieczeń przy użyciu dostępnych baz danych). Wyniki tych wycen zostały użyte jako dane wejściowe do przeglądu teczek kredytowych i uwzględnione w kalkulacji odpisów aktualizujących ekspozycje kredytowe z wybranej próby;
- 6) ekstrapolacja wyników CFRna pozostałą część wybranego portfela w szczególności w zakresie odpisów z tytułu utraty wartości oraz zmian klasyfikacji ekspozycji kredytowych na zagrożone. Ekstrapolacja wyników została zastosowana do homogenicznych grupkredytów w obrębie każdego podportfela wydzielonego na podstawie stopnia ryzyka i wysokości ekspozycji. W celu uniknięcia zawyżenia złych wyników w ekstrapolacji zostały wprowadzone w metodologii EBC odpowiednie zasady weryfikacji m.in. w zakresie oznaczania anomalii oraz braku reprezentatywności wyników;
- 7) analiza odpisów grupowych – mająca na celu ocenę zgodności modeli do wyznaczania grupowych odpisów na utratę wartości aktywów banku z obowiązującymi zasadami rachunkowości, która została wykonana poprzez

porównanie wysokości utworzonych odpisów aktualizujących na podstawie zastosowania jednolitego modelu przez nadzory bankowe;

- 8) przegląd ekspozycji *Level 3 Fair Value* – dokładne przeszacowanie najważniejszych instrumentów finansowych narażonych na ryzyko rynkowe w sytuacji zaniku aktywnego rynku, które dotyczyło jedynie banków z istotnym udziałem takich ekspozycji w sumie bilansowej (np. w Polsce ten etap został pominięty). Przegląd ten opierał się na jakościowym przeglądzie procesów związanych z księgą handlową banku, w tym m.in. walidacji modeli, korekt wyceny wg wartości godziwej, niezależnej weryfikacji wycen, a także na przeglądzie najważniejszych modeli stosowanych do wyceny instrumentów pochodnych;
- 9) obliczenie skorygowanego współczynnika CET1 do *stress testów* – uwzględnienie wszystkich korekt powstałych z tytułu przeprowadzonego badania dla każdego banku. Skorygowany współczynnik CET1 został obliczony zgodnie z wymogami kapitałowymi określonymi w rozporządzeniu CRRi dyrektywie CRD IV i był przedmiotem analizy nadzorów bankowych przeprowadzających badanie.

Elementem przeglądu AQR, który był wymagany podczas realizacji wszystkich bloków tematycznych było zapewnienie jakości oraz monitorowanie postępów (zarówno przez banki, jak i nadzory bankowe).

Rezultatem badania AQR była korekta wartości bilansowej aktywów 130 banków ze strefy euro o 47,5 mld euro (33,8 mld euro po uwzględnieniu korekty podatków dochodowych oraz gwarancje), z czego:

- 16,4 mld euro wynikało z etapu przeglądu teczek kredytowych (CFR),
- 10,3 mld euro było skutkiem ekstrapolacji wyników CFR,
- 16,2 mld euro stanowiło powiększenie grupowych odpisy na utratę wartości aktywów z tytułu weryfikacji modeli banków,
- 4,6 mld euro było wynikiem przeglądu ekspozycji *Level 3 Fair Value* i stanowiło korektę kapitałów własnych banków³².

Ponadto w ramach badania AQR zidentyfikowano dodatkowe ekspozycje zagrożone (non-performing exposures) o wartości 136 mld euro, z czego:

- 55 mld euro z tytułu dostosowania banków do jednolitej definicji ekspozycji zagrożonych,

³²<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>;
data dostępu maj 2016 r.

- 81 mld euro wynikało z zastosowania jednolitego podejścia w zakresie klasyfikacji ekspozycji podczas przeglądu teczek kredytowych (CFR).

Łączna korekta wartości zabezpieczeń dokonana podczas badania wyniosła około 39 mld euro, co stanowiło spadek o 10%.

Łączny wpływ badania AQR spowodował spadek wskaźnika CET1 poniżej 8% w przypadku dziewięciu uczestniczących w badaniu banków³³. W Polsce taka sytuacja miała miejsce w przypadku jednego banku (Getin Noble Bank S.A. – skorygowany CET1 wyniósł 7,47%, niedobór kapitałów wynosił 262,5 mln zł, jednak bank uzupełnił niedobór kapitałów z zysku osiągniętego w 2014 r.)³⁴.

3.2. Testy warunków skrajnych (*stress test*)

Testy warunków skrajnych (ang. *stress test*), które stanowiły ostatni etap wszechstronnej oceny instytucji kredytowych, polegały na perspektywnym, obejmującym horyzont trzech lat (2014-2016), teoretycznym sprawdzeniu odporności banków i ich wypłacalności w dwóch hipotetycznych scenariuszach, również z uwzględnieniem wyników badania AQR, które miało charakter ostrożnościowy i korekty nie stanowiły automatycznie naruszenia zasad rachunkowości. Badanie zostało przeprowadzone przez uczestniczące w nim banki, EBC i krajowe organy nadzoru, we współpracy z EBA, który był autorem metodologii wraz z EBC i Europejską Radą Ryzyka Systemowego (ESRB). W scenariuszu bazowym oczekiwano utrzymywania przez banki minimalnego współczynnika CET1 na poziomie 8%; w scenariuszu szokowym minimalnym wymogiem był współczynnik CET1 na poziomie 5,5%. Głównym założeniem *stress testów* było założenie statycznego bilansu, tj. brak podejmowania działań ograniczających ryzyko (założenie stałości struktury bilansu) oraz stała wartość nominalna portfeli należności (np. wzrost portfela ekspozycji zagrożonych banku powoduje spadek wartości portfela należności pracujących). Testy odnosiły się do danych banków na poziomie skonsolidowanym, przyjęto jednolitą stawkę podatkową dla banków w całej UE (CIT=30%) oraz założono wypłatę dywidendy przez banki.

³³Eurobank, Monte dei Paschi di Siena, National Bank of Greece, Bank of Cyprus, Banco Popolare, Banca Popolare di Vicenza, Credito Valtellinese, Banca Popolare Di Sondrio, Liberbank.

Źródło: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>; data dostępu maj 2016 r.

³⁴Raport KNF: *Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (Asset Quality Review - AQR) i testy warunków skrajnych* z dnia 26.10.2014 r.

Źródło: https://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf; data dostępu: maj 2016 r.

W ramach przeprowadzanych testów warunków skrajnych zostały uwzględnione następujące ryzyka i elementy występujące w działalności banków³⁵:

- ryzyko kredytowe – obejmujące wszystkich kontrahentów (np.institucje krajowe i międzynarodowe, przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe) i wszystkie ekspozycje narażone na zagrożenia wynikające z niewykonania zobowiązania przez kontrahenta (np.kredyty i papiery wartościowe). Ryzyko kredytowe oceniano na podstawie wpływu scenariuszy makroekonomicznych na parametry związane z utratą wartości aktywów (PD³⁶ i LGD³⁷) wpływające zarówno na rachunek zysków i strat banku, jak i aktywa wazone ryzykiem (RWA);
- ryzyko rynkowe – obejmujące wszystkie pozycje narażone na ryzyko wynikające ze zmian cen rynkowych, w tym ryzyka kredytowego kontrahenta. Ryzyko rynkowe zostało ocenione poprzez zastosowanie wspólnego zestawu skrajnych parametrów rynkowych w stosunku do aktywów przeznaczonych do obrotu, aktywów dostępnych do sprzedaży i pozycji wycenianych w wartości godziwej przez rachunek wyników banku, w tym pozycji wobec państw klasyfikowanych w tych kategoriach księgowych.
- koszt finansowania i dochody odsetkowe – na które oddziałują wszystkie odsetki związane z aktywami i pasywami (koszty finansowania). Prognozowane stopy procentowe odzwierciedlały skutki ponownej wyceny dla nowych transakcji (czyli pozycji, które zastępują pozycje wymagalne) oraz zmiany w stawkach referencyjnych stóp procentowych. Banki uwzględniały zmiany w rozpiętości wyceny (*spready*) krajowych obligacji w kosztach finansowania i wkalkulowały to w zwiększonych kosztach finansowania dla klientów;
- ryzyko ekspozycji wobec państw – było oceniane w zależności od ekspozycji i kategorii księgowej. Ekspozycje klasyfikowane według zamortyzowanego kosztu były testowane z uwzględnieniem PD i LGD w oparciu o spadki ratingów zaproponowanych przez EBC i ESRB. Ekspozycje wyceniane w wartości godziwej podlegały parametrom ryzyka rynkowego i przyjętym spadkom rynkowym podanych również podanych przez EBC i ESRB;
- ryzyko pozycji wsekurytyzacji – były testowane w zależności od ujęcia księgowego określonej pozycji. Aktywa wazone ryzykiem na wszystkich sekurytyzacjach podlegały

³⁵EBC, *Aggregate Report on the comprehensive assessment*, październik 2014, s. 33-35.

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>;
data dostępu: maj 2016 r.

³⁶prawdopodobieństwo niewypłacalności (ang. *probability of default*)

³⁷strata z tytułu niewykonania zobowiązania (ang. *loss given default*)

wzrostowi wagi ryzyka odzwierciedlającemu poważne obniżenie ratingu i opierały się na trzech koszykach ryzyka: niskim, średnim i wysokim. Banki musiały dokonać projekcji utraty wartości na ekspozycjach księgowanych wg zamortyzowanego kosztu. Wartość ekspozycji wycenianych w wartości godziwej została obniżona zgodnie z podejściem do ryzyka rynkowego;

– przychody i koszty pozaodsetkowe – prognozy zostały dokonane przy użyciu modeli wewnętrznych, z zastrzeżeniem ograniczeń określonych w metodologii EBA, które były określone na podstawie danych historycznych (2013 r. została wykorzystana jako podstawa analizy).

Stress test składał się z dwóch scenariuszy makroekonomicznych, które nie były tożsame z prognozami banków:

– bazowego – pokrywającego się z prognozą Komisji Europejskiej z lutego 2014 r.,
– szokowego – zmienionej prognozy Komisji Europejskiej, przy czym zmiany zostały zaproponowane przez Europejską Radę Ryzyka Systemowego (ESRB) w ścisłej współpracy z krajowymi organami nadzoru bankowego, EBC i EBA, zatwierdzonego finalnie przez Radę EBA. Negatywny scenariusz został zaprojektowany w celu uwzględnienia rodzajów ryzyka systemowego, które zostały ocenione przez w/w instytucje jako reprezentujące najbardziej istotne zagrożenia dla stabilności sektora bankowego w UE³⁸:

- 1) wzrost globalnych rentowności obligacji wzmocniony przez nagłe odwrócenie tendencji w ocenie ryzyka przez uczestników rynku, zwłaszcza wobec wschodzących gospodarek rynkowych,
- 2) dalsze pogorszenie jakości kredytów w krajach o słabym popycie,
- 3) zwłokę w realizacji reform politycznych zagrażającą zaufaniu do stabilności finansów publicznych w UE
- 4) brak możliwości naprawy bilansów banków do utrzymywania niedrogiego finansowania rynkowego.

Dodatkowo założono deprecjację walut Europy Środkowo-Wschodniej względem euro (w Polsce o 25%), co miało wpływ wyłącznie na koszt finansowania i koszt ryzyka, a także spadek cen nieruchomości o 14%. Przykładowo, w scenariuszu szokowym PKB Polski byłoby w latach 2014 – 2016o 7,6% niższe niż w scenariuszu

³⁸EBC, *Aggregate Report on the comprehensive assessment*, październik 2014, s. 37.
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>;
data dostępu: maj 2016 r.

bazowym, a kurs złotego osłabiłby się o 25% względem euro³⁹. Przyjęte scenariusze dla UE, strefy euro oraz dla Polski przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Scenariusze uwzględnione w testach warunków skrajnych – wskaźniki ekonomiczne

		scenariusz bazowy			scenariusz szokowy			różnice (p.p. r/r)			różnice łącznie na koniec 2016
		2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Dynamika PKB (w %)	Polska	2,9	3,1	3,5	0,2	-0,8	2,1	-2,7	-3,9	-1,4	-7,6
	Strefa euro	1,2	1,8	1,7	-0,7	-1,4	0	-1,9	-3,2	-1,8	-6,6
	UE	1,5	2	1,8	-0,7	-1,5	0,1	-2,2	-3,4	-1,7	-7
Inflacja (w %)	Polska	1,4	2	2,4	0,9	0	-0,1	-0,4	-2	-2,5	-4,7
	Strefa euro	1	1,3	1,5	1	0,6	0,3	-0,1	-0,6	-1,3	-1,9
	UE	1,2	1,5	1,7	1,1	0,6	0	-0,1	-1	-1,7	-2,8
Bezrobocie (w %)	Polska	10,3	10,1	9,1	11,2	13,4	13,9	0,9	3,3	4,6	
	Strefa euro	12	11,7	11,3	12,3	12,9	13,5	0,3	1,2	2,2	
	UE	10,7	10,4	10,1	11,3	12,3	13	0,6	1,9	2,9	

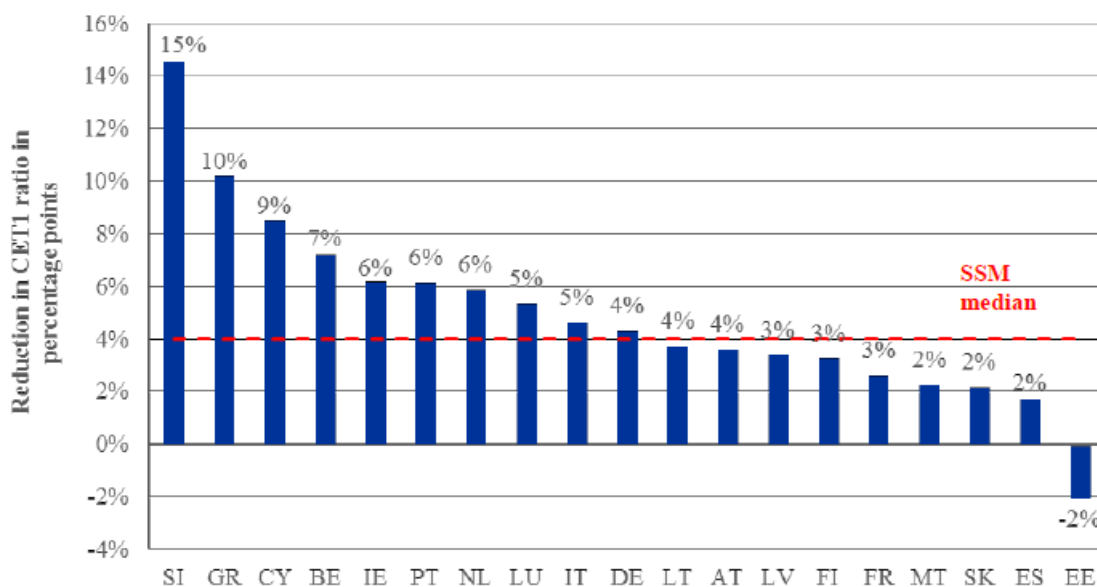
Źródło: Raport KNF: *Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (AssetQualityReview - AQR) i testy warunków skrajnych* z dnia 26.10.2014 r.
https://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf;
 data dostępu: maj 2016 r.

W porównaniu z poprzednimi *stress testami* przeprowadzonymi przez CEBS (Komitet Europejskich Nadzorców Bankowych – 2009 r. i 2010 r.) oraz EBA (2011 r.), scenariusz przyjęty w 2014 r. przez EBA był bardziej dotkliwy, np. pod względem wpływu na PKB w porównaniu ze stanem wyjściowym. np. różnica między szokowym i bazowym poziomem stopy wzrostu PKB wynosiła około 5,1 punktów procentowych na koniec drugiego roku testu (2015) w porównaniu do 3 i 4 punktów procentowych w poprzednich trzech przeprowadzonych testach. Co więcej, wielkość skumulowanych szoków w testach warunków skrajnych EBA jest zasadniczo zgodna z kompleksową analizą i przeglądem kapitałów (ang. *Comprehensive Capital Analysis and Review – CCAR*) dokonywaną analogicznie w USA przez System Rezerwy Federalnej (ang. *Federal Reserve System -Fed*)⁴⁰.

³⁹Raport KNF: *Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (AssetQualityReview - AQR) i testy warunków skrajnych* z dnia 26.10.2014 r.
 Źródło: https://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf;
 data dostępu: maj 2016 r.

⁴⁰EBC, *Aggregate Report on the comprehensive assessment*, październik 2014, s. 38.
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>;
 data dostępu: maj 2016 r.

Wyniki testów warunków skrajnych przeprowadzonych przez EBA oraz kompleksowej oceny instytucji kredytowych przez EBC opartej na przeglądzie jakości aktywów według rygorystycznych kryteriów wycen (AQR) i *stress testów* opartych o dane w ten sposób wyliczone zostały ogłoszone 26 października 2014 r. Testy warunków skrajnych doprowadziły do uszczuplenia kapitałów banków o 182 mld euro w scenariuszu szokowym. W wyniku badania kompleksowego EBC 25 banków, głównie z południa Europy (w tym aż dziewięć z Włoch) nie zaliczyło testów (Tabela 4), zaś braki kapitałowe oszacowano na poziomie 25 mld euro. W wyniku przeszacowania wartości aktywów o kolejne 37 mld euro całkowity wpływ badania EBC szacuje się na 62 mld euro. W scenariuszu szokowym średni współczynnik kapitałowy CET 1 spadłby z poziomu 12,4% do 8,3% czyli o 4 punkty procentowe, a w przypadku 75% banków uczestniczących w badaniu zaobserwowano zmianę CET1 w granicach od 0 do 6 punktów procentowych (Wykres 1).

Wykres 1. Wpływ wyników kompleksowego badania EBC na średnią wartość wskaźnika CET1 w bankach strefy euro przy scenariuszu szokowym – średnia wartość.

Źródło: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>; data dostępu: maj 2016 r.

Tabela 4. Banki ze strefy euro, które nie zaliczyły badania kompleksowego EBC w 2014 r.

Nazwa Banku	CET1 poziom bazowy	CET1 poziom po AQR	CET1 scenariusz bazowy	CET1 scenariusz szokowy	Niedobór kapitałów (mld euro)	Dokapitalizowanie przez Banki (mld euro)	Niedobór kapitałów pomniejszony o dokapitalizowanie (mld euro)
Eurobank	10.6%	7.8%	2.0%	-6.4%	4.63	2.86	1.76
Monte dei Paschi di Siena	10.2%	7.0%	6.0%	-0.1%	4.25	2.14	2.11
National Bank of Greece	10.7%	7.5%	5.7%	-0.4%	3.43	2.50	0.93
Banca Carige	5.2%	3.9%	2.3%	-2.4%	1.83	1.02	0.81
Cooperative Central Bank	-3.7%	-3.7%	-3.2%	-8.0%	1.17	1.50	0.00
Banco Comercial Português	12.2%	10.3%	8.8%	3.0%	1.14	-0.01	1.15
Bank of Cyprus	10.4%	7.3%	7.7%	1.5%	0.92	1.00	0.00
Oesterreichischer Volksbanken-Verbund	11.5%	10.3%	7.2%	2.1%	0.86	0.00	0.86
permanent tsb	13.1%	12.8%	8.8%	1.0%	0.85	0.00	0.85
Veneto Banca	7.3%	5.7%	5.8%	2.7%	0.71	0.74	0.00
Banco Popolare	10.1%	7.9%	6.7%	4.7%	0.69	1.76	0.00
Banca Popolare di Milano	7.3%	6.9%	6.5%	4.0%	0.68	0.52	0.17
Banca Popolare di Vicenza	9.4%	7.6%	7.5%	3.2%	0.68	0.46	0.22
Piraeus Bank	13.7%	10.0%	9.0%	4.4%	0.66	1.00	0.00
Credito Valtellinese	8.8%	7.5%	6.9%	3.5%	0.38	0.42	0.00
Dexia	16.4%	15.8%	10.8%	5.0%	0.34	0.00	0.34
Banca Popolare di Sondrio	8.2%	7.4%	7.2%	4.2%	0.32	0.34	0.00
Hellenic Bank	7.6%	5.2%	6.2%	-0.5%	0.28	0.10	0.18
Münchener Hypothekbank	6.9%	6.9%	5.8%	2.9%	0.23	0.41	0.00
AXA Bank Europe	15.2%	14.7%	12.7%	3.4%	0.20	0.20	0.00
C.R.H. - Caisse de Refinancement de l'Habitat	5.7%	5.7%	5.7%	5.5%	0.13	0.25	0.00
Banca Popolare dell'Emilia Romagna	9.2%	8.4%	8.3%	5.2%	0.13	0.76	0.00
Nova Ljubljanska banka	16.1%	14.6%	12.8%	5.0%	0.03	0.00	0.03
Liberbank	8.7%	7.8%	8.5%	5.6%	0.03	0.64	0.00
Nova Kreditna Banka Maribor	19.6%	15.7%	12.8%	4.4%	0.03	0.00	0.03
Łącznie	10.0%	8.4%	7.2%	2.1%	24.62	18.59	9.47

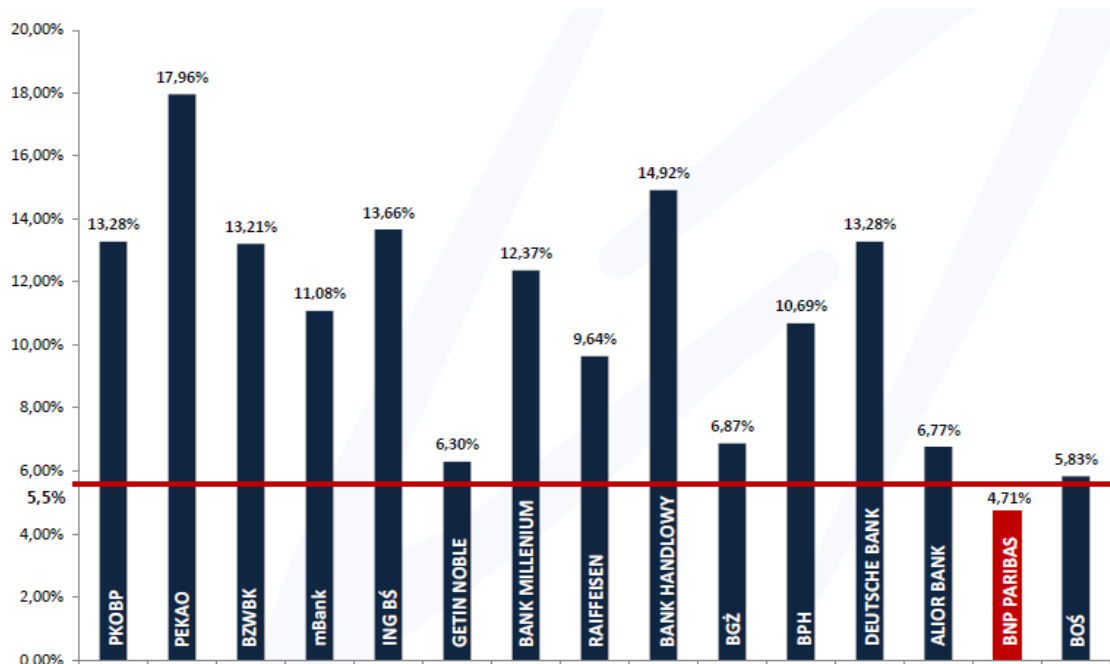
Źródło: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>; data dostępu: maj 2016 r.

Do momentu opublikowania wyników 12 banków uzupełniło już kapitały, pozostałe miały dwa tygodnie na przedstawienie planów dokapitalizowania i dziewięć miesięcy na uzupełnienie funduszy o łączną kwotę około 10 mld euro. Warto zaznaczyć, że to o wiele mniejsza kwota niż się spodziewano. Z banków matek (właścicieli) polskich banków tylko jeden bank miał problem z zaliczeniem testów - portugalski BCP (podmiot dominujący polskiego Banku Millennium, który bardzo dobrze zaliczył test), który podniósł fundusze własne do niezbędnego poziomu w trakcie badania w 2014 r.⁴¹

Wyniki badania polskiego sektora bankowego potwierdziły dużą odporność banków na sytuacje niekorzystne i wstrząsy oraz fakt, że było one dobrze skapitalizowane i efektywne. W badaniu EBA polski sektor bankowy znalazł się na trzecim miejscu po Luksemburgu i Szwecji z średnim poziomem współczynnika CET 1 na poziomie 12,25%. W badaniu kompleksowym EBC na dzień 31 grudnia 2013 r. jedynie dwóm bankom zabrakło nieznacznie do określonych w metodologii minimów.

Był to bank BNP Paribas, który w scenariuszu szokowym osiągnął poziom współczynnika kapitałowego CET 1 = 4,71% aktywów ważonych ryzykiem (minimum 5,5% - wykres 2) oraz Getin Noble w scenariuszu bazowym CET 1 = 7,9% (minimum 8% - wykres 3). Zgodnie z wymogami Rozporządzenia CRR minimalny poziom kapitału podstawowego CET 1 wymagany dla banków to 4,5%, wobec czego wszystkie badane w Polsce banki nawet w zakładanej sytuacji stresowej, spełniły minimalne wymogi ostrożnościowe w tym zakresie i są w pełni wypłacalne.

⁴¹<http://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1268851,25-europejskich-bankow-oblalo-stresstesty-Polskie-instytucje-zdaly-egzamin>; data dostępu: maj 2016 r.

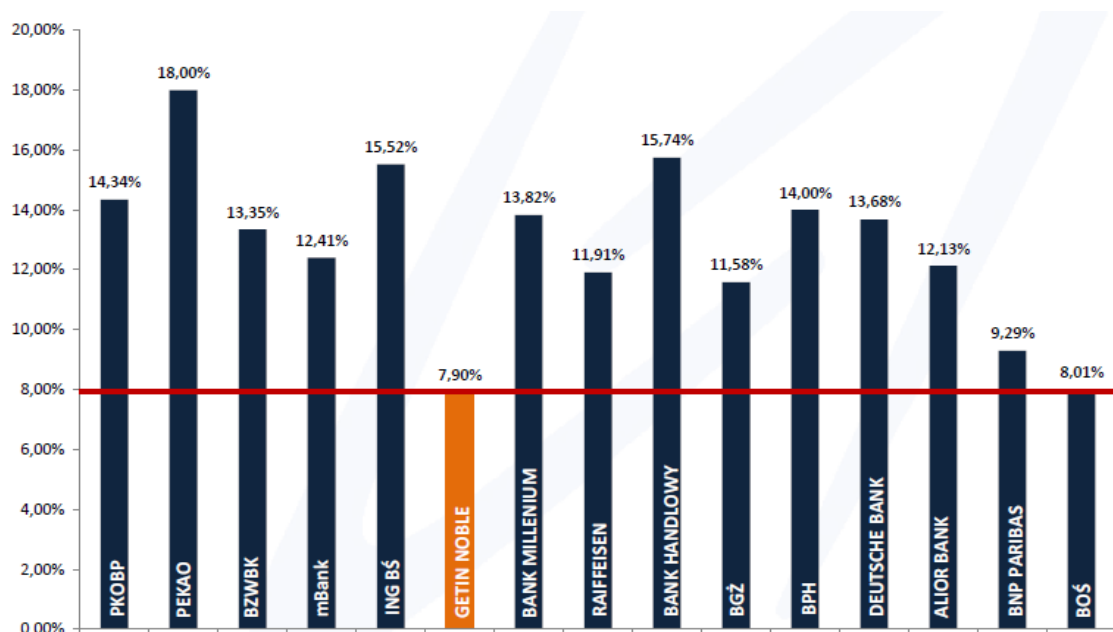

Wykres 2. Łączne wyniki *stress testów* i badania AQR w Polsce – najniższy skorygowany współczynnik wypłacalności CET1 2014 – 2016 (scenariusz szokowy).

Źródło: Raport KNF: *Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (AssetQualityReview - AQR) i testy warunków skrajnych* z dnia 26.10.2014 r.

https://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf;

data dostępu: maj 2016 r.

Wykres 3. Łączne wyniki *stress testów* i badania AQR w Polsce – najniższy skorygowany współczynnik wypłacalności CET1 2014 – 2016 (scenariusz bazowy).

Źródło: Raport KNF: *Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (AssetQualityReview - AQR) i testy warunków skrajnych* z dnia 26.10.2014 r.

https://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf;

data dostępu: maj 2016 r.

Najbardziej stabilne fundusze podstawowe CET 1 polskich banków na koniec czerwca 2014 r. stanowiły aż 92% funduszy własnych. Do dnia ogłoszenia wyników badania oba banki uzupełniły niedobory funduszy wynikające z badania oraz podjęły działania służące dalszemu wzrostowi bazy kapitałowej⁴².

Przeprowadzone w sposób jednolity dla wszystkich banków w Europie badanie pokazało pełną transparentność europejskiego sektora bankowego i powinno wpłynąć na wzrost zaufania na rynku finansowym. Polski sektor bankowy wyszedł na tym tle bardzo korzystnie szczególnie dzięki bardzo wysokiej jakości funduszy własnych oraz aktywów i wysokim poziomom współczynników kapitałowych znacząco przekraczających minimalnego wymogi wynikające z Rozporządzenia CRR.

⁴² BNP Paribas Bank Polska S.A. - dokapitalizowanie w okresie 01.01. – 30.09.2014 r. na kwotę 228,5 mln zł, Getin Noble Bank S.A. - w dniu 23.10.2014 r. uzyskał zgodę KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier 1 zweryfikowanego przez audytora całego zysku netto banku za I półrocze (258,5 mln zł), w związku ze zmianą polityki dywidendowej banku na lata 2014-2016,
Źródło: https://www.knf.gov.pl/aktualnosci/2014/wyniki_aqr_stress_test.html; data dostępu: maj 2016 r.

Zakończenie

W warunkach kryzysu finansowego nadzór bankowy nie funkcjonował w odpowiedni sposób. Instytucje nadzorcze w Unii Europejskiej nie działały w sposób jednolity i w różny sposób oceniały ryzykawystępujące w działalności banków, mimo funkcjonowania jednolitego rynku finansowego. W wyniku popełnionych błędów decydenci europejscy postanowili zapewnić odpowiednią koordynację między krajowymi i europejskimi instytucjami nadzoru funkcjonującymi od 2011 r. – Europejską Radą ds. Ryzyka Systemowego (ESRB) oraz Europejskim Urzędem Nadzoru Bankowego (EBA), z jednoczesnym rozdzieleniem nadzoru makroostrożnościowego czuwającego nad stabilnością całego systemu finansowego w UE od nadzoru mikroostrożnościowego skupionego nad stabilnością finansową na poziomie poszczególnych instytucji finansowych oraz chroniących konsumentów usług finansowych. Głównym celem wprowadzonych zmian była harmonizacja regulacji krajowych oraz jednakowe zasady ich wdrożenia oraz respektowania, co miało skutkować lepszą oceną ryzyka w systemach bankowych w pojedynczych krajach unijnych.

Kolejne zmiany w nadzorze bankowym były pochodną koncepcji wzmocnienia integracji w strefie euro w przedstawionym w 2012 r. projekcie Docelowej Unii Gospodarczej i Walutowej. Jednym z podstawowych elementów reformujących strefę euro są zintegrowane ramy finansowe nazywane inaczej unią bankową, w ramach której powstał jednolity mechanizm nadzoru bankowego (SSM). Zdecydowano o nadaniu znaczących uprawnień Europejskiemu Bankowi Centralnemu, który objął bezpośredni nadzór nad istotnymi bankami w strefie euro. Takie podejście potwierdziło trend powrotu nadzoru bankowego do banku centralnego, będącego pożyczkodawcą ostatniej instancji dla banków. Elementami unii bankowej ściśle związanymi z jednolitym nadzorem jest mechanizm restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków (*resolution*) oraz w dalszym ciągu uzgadniany europejski system gwarantowania depozytów. Polska nie zdecydowała do tej pory, czy przystąpi do unii bankowej, oczekując na powstanie unii bankowej i możliwość jej oceny w kontekście dokonania ewentualnego bilansu zagrożeń i korzyści.

Przejęcie przez EBC nadzoru nad ważnymi systemowo bankami, na które przypadało prawie 85% łącznych aktywów bankowych w strefie euro wymagało zaplanowanych i przeprowadzonych sprawnie działań. Zdecydowano o dokonaniu

kompleksowego badania banków ze strefy euro, które miało zdiagnozować kondycję finansową banków oraz ich odporność na szoki, a także przywrócić zaufanie do sektora bankowego w Europie. Kluczowym elementem przeprowadzonych analiz było zastosowanie jednolitego, ostrożnościowego podejścia w ocenie aktywów banków, w tym szczególnie portfeli kredytowych. Również polski nadzór bankowy wziął udział w tym badaniu w celu uwiarygodnienia sytuacji największych 15 banków komercyjnych odpowiadających za 79% aktywów sektora banków komercyjnych oraz zdobycia nowych doświadczeń nadzorczych, które mogą zostać wykorzystane w przyszłości. Wyniki badania przeprowadzonego wspólnie przez EBC i EBA pokazały potencjalne ryzyka występujące w sektorze bankowym, szczególnie w krajach z południa Europy, co nie zaskoczyło inwestorów w Europie. W wyniku badania kompleksowego EBC 25 banków nie zaliczyło *stress testów*, z czego aż dziewięć włoskich banków. Wyniki badania polskiego sektora bankowego potwierdziły dobrą kondycję finansową banków, a jedynie dwa banki działające w Polsce nie przeszły badania, jednak stwierdzone niedobory kapitałowe zostały uzupełnione przez te banki jeszcze w 2014 r.

Przeprowadzony według metodologii EBC przegląd jakości aktywów banków (AQR) oraz testy warunków skrajnych stanowią podstawę do dalszych działań nadzorczych w przyszłości. Zarówno EBC, jak i krajowe instytucje nadzorcze mogą wykorzystać zdobyte podczas tego badania doświadczenia w kolejnych latach uwzględniając w metodologii badań i przyjętych scenariuszach testowych nowe uwarunkowania polityczne i gospodarcze, a także potencjalne ryzyka związane z działalnością banków.

Literatura

Asset Quality Review Phase 2 Manual (2014)

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/assetqualityreviewphase2manual1201403en.pdf>; data dostępu: maj 2016 r.

Chorwacka Agencja Nadzoru Usług Finansowych, <http://www.hanfa.hr/about-us.html>, data dostępu: marzec 2016 r.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (Dz. Urz. UE L 173/190 z 12.06.2014).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/49/UE z 16 kwietnia 2014 r. w sprawie systemów gwarancji depozytów (Dz. Urz. UE L 173/149 z 12.06.2014).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi (dyrektywa o wymogach kapitałowych), zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz. Urz. UE L 176/338 z 27.06.2013 r.)

Europejski Bank Centralny (2014), *Aggregate Report on the comprehensive assessment* <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>; data dostępu: maj 2016 r.

Europejski Bank Centralny, <https://www.ecb.europa.eu/pub/fsr/html/index.en.html>; data dostępu: marzec 2016 r.

Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (2013), *Recommendations on asset quality reviews*, <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/449802/EBA-Rec-2013-04+Recommendations+on+asset+quality+reviews.pdf>; data dostępu: maj 2016 r.

Fedorowicz M. (2013), *Nadzór nad rynkiem finansowym Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa.

Glinka K., (2015), *Koncepcja unii bankowej z punktu widzenia państw peryferyjnych strefy euro*, [w:] *Przyszły instytucjonalny kształt strefy euro*, red. nauk. Wojtyna A., Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Kraków.

Hryckiewicz A., Pawłowska M. (2013), *Czy nowy nadzór spełni swoje zadanie? Zmiany w nadzorze finansowym w Europie oraz ich konsekwencje dla Polski*, „Materiały i Studia”, zeszyt nr 289, Narodowy Bank Polski, Warszawa.

http://www.biznes.newseria.pl/news/knf_decyzja_o_p1335023649; data dostępu: maj 2016 r.

<http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements/>; data dostępu: maj 2016 r.

<http://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1268851,25-europejskich-bankow-oblalo-stresstesty-Polskie-instytucje-zdaly-egzamin>; data dostępu: maj 2016 r.

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>; data dostępu: maj 2016 r.

https://www.knf.gov.pl/aktualnosci/2014/wyniki_aqr_stress_test.html; data dostępu: maj 2016 r.

https://www.knf.gov.pl/o_nas/komunikaty/2014/knf_aqr.html; data dostępu: maj 2016 r.

<https://zbp.pl/wydarzenia/archiwum/komentarze/2014/pazdziernik/stress-testy-ibadanie-jakosci-aktywow-sektora-bankowego-2014>; data dostępu: maj 2016 r.

Hübner D., *Trzeci filar Unii Bankowej*, „Rzeczpospolita” 18.04.2016 r.

Implementing Technical Standards (ITS) on supervisory reporting on forbearance and non-performing exposure (EBA/ITS/2013/03)
<https://www.eba.europa.eu/documents/10180/449824/EBA-ITS-201303+Final+draft+ITS+on+Forbearance+and+Non-performing+exposures.pdf>; data dostępu: maj 2016 r.

Krzyżkiewicz Z., Jaworski W., Puławski M. (1998), *Leksykon bankowo-gieldowy*, Poltext, Warszawa.

Ministerstwo Finansów, <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/unia-europejska/rada-ecofin>; data dostępu: maj 2016 r.

Narodowy Bank Polski (2014), *Ekonomiczne wyzwania integracji Polski ze strefą euro*.
https://www.nbp.pl/aktualnosci/wiadomosci_2014/20141120_raport_wyzwania_integracji_ze_strefa_euro.pdf; data dostępu: maj 2016 r.

Narodowy Bank Polski, Departament Systemu Finansowego (2009), *Instytucjonalna organizacja nadzoru finansowego w krajach Unii Europejskiej*, Warszawa.

Narodowy Bank Polski,
<http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/stabilnosc.html>; data dostępu: marzec 2016 r.

Podstawowe zasady efektywnego nadzoru bankowego (1997), Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego, Bazylea.
https://www.knf.gov.pl/Images/basle30_tcm75-4721.doc.; data dostępu: marzec 2016 r.

Ramotowski J., *Unia bankowa potrzebna, ale wciąż więcej jest pytań niż odpowiedzi*, www.obserwatorfinansowy.pl/forma/debata/unia-bankowa-potrzebna-ale-wciaz-wiecej-jest-pytan-niz-odpowiedzi; data dostępu: maj 2016 r.

Raport KNF: Banki z Polski w analizie europejskiej Przegląd jakości aktywów (AssetQualityReview - AQR) i testy warunków skrajnych (26.10.2014),
http://www.knf.gov.pl/Images/banki_w_analizie_europejskiej_prezentacja_tcm75-39505.pdf; data dostępu: maj 2016 r.

Report of the High level group on financial supervision – de Larosière Group report(2009),

Bruksela.http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf;
data dostępu: marzec 2016 r.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 806/2014 z dnia 15 lipca 2014 r. ustanawiające jednolite zasady i jednolitą procedurę restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji kredytowych i niektórych firm inwestycyjnych w ramach jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz jednolitego funduszu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz. Urz. UE L 225/1 z 30.07.2014).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1092/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie unijnego nadzoru makroostrożnościowego nad system finansowym i ustanowienia Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego (Dz. Urz. UE L131/1 z 15.12.2010).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1093/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (Dz. Urz. UE L131 z 15.12.2010).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176/1 z 27.06.2013 r.)

Rozporządzenie Rady (UE) nr 1024/2013 z dnia 15.10.2013 r. powierzające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi (Dz. Urz. UE L 287/63 z 29.10.2013).

Szpringer Z. (2013), *Unia bankowa*, „Infos Biuro Analiz Sejmowych”, nr 8 (145).

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej – wersja skonsolidowana (Dz.Urz. UE C 326 z 26.10.2012 r.)

Węclawski J. (2012), *Re-regulacja sektora finansowego jako reakcja na kryzys finansowy*, [w:] *Finanse w niestabilnym otoczeniu – dylematy i wyzwania. Rynki finansowe*, red. nauk. Harasim J., Cichy J., Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.

Zaleska M. (2015), *Europejska Unia Bankowa*, Difin, Warszawa.

Spis tabel

Tabela 1. Organizacja nadzoru finansowego w krajach UE w 2008 r.....	7
Tabela 2. Efekty netto uczestnictwa w unii bankowej dla poszczególnych państw UE	17
Tabela 3. Scenariusze uwzględnione w testach warunków skrajnych – wskaźnikiekonomiczne.....	33
Tabela 4. Banki ze strefy euro, które nie zaliczyły badania kompleksowego EBC w 2014 r.	35

Spis rysunków

Rysunek 1. Organizacja nadzoru finansowego w Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansowego	13
Rysunek 2. Proces badania AQR - bloki tematyczne	26

Spis wykresów

Wykres 1. Wpływ wyników kompleksowego badania EBC na średnią wartość wskaźnika CET1 w bankach strefy euro przy scenariuszu szokowym – średnia wartość.	34
Wykres 2. Łączne wyniki <i>stress testów</i> i badania AQR w Polsce – najniższy skorygowany współczynnik wypłacalności CET1 2014 – 2016 (scenariusz szokowy). 37	
Wykres 3. Łączne wyniki <i>stress testów</i> i badania AQR w Polsce – najniższy skorygowany współczynnik wypłacalności CET1 2014 – 2016 (scenariusz bazowy). . 37	